

บทความวิจัย

เรื่อง สังคมในอุกฉิน : การควบคุมและการต่อต้านอำนาจ

โดย

นางสาว บุญสิตา พิทักษ์ธรรม

รหัสนักศึกษา 05530667

เสนอ

อาจารย์ นาทยา อยู่คง

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษารายวิชา 450 460 การศึกษาเอกเทศ

สาขาวิชาเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2556

ชื่องานวิจัย   **สังคมในคุกจีน : การควบคุมและการต่อต้านอำนาจ**

ผู้นำเสนอ   นางสาว บุญลิตา พิทักษ์ธรรม รหัสนักศึกษา **05530667**

อาจารย์ที่ปรึกษา   **อาจารย์ นาทยา อยู่คง**

ปีการศึกษา   **2556**

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการควบคุมและการต่อต้านของผู้ต้องขังเพศชายในประเทศจีน ตั้งแต่ปี2007-2013 โดยศึกษาจากฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์และใช้แนวคิดการจัดระเบียบและการลงโทษของมิเชล ฟูก็อดต์เข้ามาประกอบการคิดวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่าภายใต้การควบคุมผู้ต้องขังจำนวนมากและการควบคุมที่เข้มงวดของเรือนจำในประเทศจีน สิ่งแรกที่กระบวนการแห่งอำนาจที่กระทำคือการสร้างวาทกรรมแห่งอำนาจขึ้นซึ่งวาทกรรมแห่งอำนาจดังกล่าวจะนำมาสู่สิทธิ ความชอบธรรม และเหตุผลในการเข้าไปควบคุมร่างกาย พื้นที่ และเวลาของผู้ต้องขัง เพื่อให้ผู้ต้องขังปฏิบัติตามคำสั่งของผู้คุมขังอย่างเข้มงวดขึ้น เพื่อให้การควบคุมดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทงเรือนจำจึงต้องตรวจสอบตรวจตราพฤติกรรมของผู้ต้องขัง ซึ่งอาจกระทำโดยผู้คุมขังหรือผู้ต้องขังด้วยกันเองก็ได้

อนึ่ง ไม่ได้หมายความว่าผู้ต้องขังจะยอมรับการควบคุมโดยสุคติ การใช้อำนาจเข้ามาควบคุมจะนำมาสู่ความรู้สึกเป็นปรีภยและนำมาสู่การต่อต้านในเวลาต่อมา การต่อต้านมีวิธีการที่หลากหลายและมีความรุนแรงหลายระดับ ซึ่งจะแตกต่างกันไปตามปัจจัยต่างๆของผู้ต้องขังแต่ละคนและอำนาจที่เข้ามาควบคุมผู้ต้องขังในขณะนั้น หากมีการใช้อำนาจเข้ามาควบคุมผู้ต้องขังมาก การต่อต้านก็จะมีวิธีการที่หลากหลายและมีความรุนแรงหลายระดับ ในทางตรงข้ามหากอำนาจที่ใช้ควบคุมมีน้อย การต่อต้านก็จะมีมีความรุนแรงน้อยและมีวิธีการที่ไม่แตกต่างกันนัก

อย่างไรก็ตามเพื่อให้การควบคุมดำรงอยู่และดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อเกิดการต่อต้านชัดเจนขึ้น ทางเรือนจำจึงต้องมีการตอบโต้การต่อต้าน เช่น การลงโทษขังเดี่ยว และสภาพร้ายร่างกาย เป็นต้น

คำสำคัญ (keyword)

การควบคุม, การต่อต้าน, ผู้ควบคุม, ผู้ที่ถูกควบคุม, เรือนจำ, คุก, ผู้ต้องขัง, ผู้คุมขัง, นักโทษ

บทนำ

การลงโทษในประเทศจีนเป็นปรากฏการณ์ที่สืบต่อกันมาอย่างยาวนาน แต่รูปแบบการลงโทษจะเปลี่ยนไปตามกาลสมัยในอดีตปฏิกริยาของสังคมต่อผู้กระทำผิดในจีนมีลักษณะของการแก้แค้นทดแทน ซึ่งเป็นการลงโทษที่ไม่ได้คำนึงถึงอนาคตของผู้ถูกลงโทษหรือของสังคม แต่สนใจเพียงพฤติกรรมหรือการกระทำผิดของนักโทษเท่านั้น กล่าวคือ เมื่อกระทำความผิดไม่ว่าจะร้ายแรงมากน้อยแค่ไหน ผู้กระทำความผิดสมควรได้รับโทษตามนั้น เช่น การสักหมึก (墨) การตัดอวัยวะบางส่วนจากร่างกาย และการประหารชีวิตโดยการแล่เนื้อหรือเผาทั้งเป็น เป็นต้น ต่อมาวิธีการการลงโทษของจีนในลักษณะดังกล่าวถูกวิจารณ์อย่างมากโดยเฉพาะในหมู่นักวิชาการชาวตะวันตก นำไปสู่การปรับเปลี่ยนแนวคิดและวิธีการการลงโทษผู้กระทำผิดของสังคมในประเทศจีนใหม่จากการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนมาเป็นการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดและเพื่อคุ้มครองสังคม นำไปสู่รูปแบบการลงโทษที่แตกต่างไปจากอดีต เช่น การเสียชีวิต การจำคุก และการประหารชีวิตโดยการฉีดยาพิษ เป็นต้น (หนุมรัตน์ (นามแฝง), 2552 : ออนไลน์)

การต้องโทษจำคุกถือเป็นวิธีการลงโทษแบบหนึ่งของจีนในปัจจุบัน คุณในประเทศจีนถือได้ว่าเป็นสถานกักกันที่ใหญ่ที่สุดในทวีปเอเชียตะวันออก จากการเก็บข้อมูลของศูนย์นานาชาติเพื่อการศึกษาเรือนจำพบว่าในปี2012 เรือนจำจีนมีประชากรคุกอยู่ 1,640,000 คน มากเป็นอันดับสองของโลกรองจากสหรัฐอเมริกา(BBC NEWS, 2012 : online) เมื่ออาชญากรถูกตัดสินโทษให้จำคุกเขา/เธอจะถูกจำแนกออกตามลักษณะของอาชญากรรม การได้รับโทษ อายุ เพศและลักษณะอื่น ๆ ของเขา/เธอ แล้วจะถูกแบ่งขังไว้ในสถานกักกันที่แตกต่างกันJeremy Goldkorn(2009 : online)ได้กล่าวถึงประสบการณ์ในคุกจีนของนักโทษชาวต่างชาติคนหนึ่งไว้ในเว็บไซต์อย่างละเอียดว่า นักโทษจะถูกบังคับให้อยู่ในห้องขังที่มีขนาด25 x 15 ฟุต ห้องขังหนึ่งห้องจะมีนักโทษอยู่ประมาณ 12 -14 คน และนักโทษจะถูกควบคุมเวลาในการทำกิจกรรมต่างๆ ตั้งแต่กินข้าวเข้าตอน 6.30 นาฬิกาเป็นต้นไป จนกระทั่งถูกควบคุมให้เข้านอนตอน22.00 นาฬิกาภายในห้องขังจะไม่ได้รับอนุญาตให้ปิดไฟ ไฟจะถูกเปิดตลอดเวลาเพื่อเฝ้าจับตามองพฤติกรรมของผู้ต้องขังนอกจากนั้น Danny Cancian (2013: online) ยังได้เล่าถึงประสบการณ์ในคุกจีนตลอดระยะเวลา4 ปีของเขาผ่านรายการทีวี Sunday กล่าวถึงความโหดร้ายของคุกจีน เขากล่าวว่าอาชญากรจะถูกบังคับให้ทำงานผลิตสินค้าต่างๆและถูกบังคับให้นั่งทำงานอยู่ในท่าเดิมๆเป็นเวลานาน หากไม่ทำงานก็จะถูกลงโทษ เช่น การมัดมือ การช็อตไฟฟ้า เป็นต้น อย่างไรก็ตามในปี 2008 มีการเผยแพร่ภาพการจลาจลที่

เกิดขึ้นในคุกประเทศจีนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และต่อมาในปี 2010 สำนักข่าวซินหัวของจีน รายงานข่าวเกี่ยวกับการแหกคุกและการเกิดจลาจลในเขตปกครองตนเองในเรือนำจินที่เกิดขึ้นถึง 2 ครั้ง (郭新举, 2010: online) ข้อมูลดังกล่าวล้วนแต่แสดงให้เห็นถึงการต่อต้านการควบคุมของ นักโทษทั้งสิ้น นั่นหมายความว่าแท้ที่จริงแล้วถูกระเบียบไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมของอาชญากรได้โดยสมบูรณ์ และในขณะเดียวกันผู้ต้องขังก็ไม่ได้จำยอมต่อการควบคุมดังกล่าวโดยปราศจากการต่อต้านใช่หรือไม่

คำถามเหล่านี้ มิเชล ฟูโกต์ได้ให้คำตอบไว้ในหนังสือเรื่อง "Discipline and Punish" ซึ่งพยายามชี้ให้เห็นถึงปฏิบัติการของอำนาจที่ปรากฏให้เห็นผ่านปฏิบัติการของระบบคุกที่เข้ามาบีบบังคับและควบคุมการกระทำของผู้ต้องขัง โดยใช้เครื่องมือเข้ามาช่วยในการควบคุมร่างกาย เวลา และพื้นที่ ฟูโกต์เรียกเครื่องมือดังกล่าวว่า "เทคโนโลยีการสร้างวินัย" (disciplinary technology) เขากล่าวว่าอาชญากรจะถูกสอนให้อยู่ในถูกระเบียบและทำงานเพื่อเรียนรู้การเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม ผู้ต้องขังจะถูกควบคุมร่างกาย โดยการมองร่างกายแบบแยกออกเป็นส่วนๆ เช่น แขน ขา ลำตัว และศีรษะ จากนั้นจึงฝึกหัดร่างกายใหม่ให้ทำหน้าที่เฉพาะได้อย่างมีประสิทธิภาพ เขาจะถูกจำแนกตามความคิดที่กระทำและจะถูกจัดวางในขอบเขตพื้นที่ที่ได้รับมอบหมายในช่วงเวลาที่ ถูกกำหนด การจำกัดพื้นที่และเวลาจะถูกกระทำไปพร้อมๆ กับการตรวจสอบตรวจตราพฤติกรรม และการตัดสินใจพฤติกรรมนั้นว่าผิดหรือถูกที่ฟูโกต์เรียกว่า "การเฝ้าสังเกตตามลำดับช่วงชั้นและการ ขีดความปกติ" ซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินว่าจะลงโทษหรือให้รางวัล อย่างไรก็ตามแม้สถาบันจะมีอำนาจเบ็ดเสร็จมากเพียงใดก็ไม่อาจควบคุมไม่ให้เกิดการต่อต้านได้อย่างหมดจด ดังที่เขาได้กล่าวไว้ว่า "ที่ใดมีอำนาจ ที่นั่นย่อมมีการต่อต้านชัดเจน" (มิเชล ฟูโกต์อ้างถึงใน สายพิณ สุพรรณมงคล, 2545:-3-35)

จากคำถามข้างต้นจึงอาจจะกล่าวได้ว่าการใช้อำนาจควบคุมและการต่อต้านอำนาจการควบคุมเป็นเรื่องที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ด้วยเหตุนี้จึงเป็นที่น่าสนใจว่าภายใต้สภาวะ สังคมที่มีการบังคับควบคุมและจำกัดสิทธิเสรีภาพอย่างเข้มงวดของเรือนจำในประเทศจีนผู้ต้องขัง จะถูกควบคุมความประพฤติอย่างไร รวมทั้งจะมีการต่อต้านการควบคุมนี้ๆอย่างไร แม้การศึกษา วิจัยเกี่ยวกับเรือนจำจะมีอยู่บ้าง แต่งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับคุกในประเทศจีนยังมีน้อย ดังนั้นผู้วิจัย จึงต้องการศึกษาการควบคุมและการต่อต้านของผู้ต้องขังในประเทศจีน ในปี ค.ศ. 2007-2013 ผ่าน สื่ออิเล็กทรอนิกส์และสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ ในขณะที่ผู้วิจัยยังคงทำการศึกษาวิจัยอยู่ในประเทศไทย โดยใช้แนวความคิดการจักระเบียบและการลงโทษของมิเชล ฟูโกต์และหนังสือเรื่อง "คุกกับคน

อำนาจและการต่อต้านข้าศึก” ของสายพิณ ศุภุทธมงคลมาเป็นมุมมองประกอบการศึกษาวิเคราะห์ เพื่อขยายผลการศึกษาต่อไป

จุดประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาการควบคุมผู้ต้องขังในประเทศจีน
2. เพื่อศึกษาการต่อต้านของผู้ต้องขังชายในประเทศจีน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาโดยใช้แนวความคิดการจัดระเบียบและการลงโทษของมิเชล ฟูโกต์
2. ศึกษาค้นคว้าหนังสือหรือข้อมูลจากฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมผู้ต้องขังในประเทศจีน
3. ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์และการต่อต้านของผู้ต้องขังเรือนจำในประเทศจีน
4. เรียบเรียงผลการศึกษารูปแบบของบทความวิจัย

การทบทวนวรรณกรรม

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การศึกษา ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เอกสาร และข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อการศึกษา โดยสามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มได้ ดังต่อไปนี้

1. แนวความคิดและทฤษฎี
2. บทความและงานวิจัยที่นำทฤษฎีและแนวคิดมาประยุกต์ใช้
3. ข้อมูลทั่วไป

1. แนวความคิดและทฤษฎี

การศึกษาแนวความคิดและทฤษฎีเป็นการศึกษาเพื่อใช้แนวความคิดและทฤษฎีดังกล่าวมาใช้เป็นกรอบในการอธิบายและวิเคราะห์ข้อมูลที่ผู้วิจัยได้รับ ซึ่งในงานวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเฉพาะแนวความคิดของมิเชล ฟูโกต์เพื่อใช้วิเคราะห์การควบคุมและการต่อต้านเท่านั้น

แนวความคิดการจัดระเบียบและการลงโทษ(Discipline and Punish)ของมิเชล ฟูโกต์(อ้างถึงใน สายพิณ ศุภุทธมงคล, 2545 :3-35) กล่าวถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ทำงานอยู่ภายใต้ระบบ

ของการลงโทษและการจัดระเบียบของสังคม โดยใช้เรือนจำเป็นกรณีศึกษา ซึ่งกล่าวไว้โดยสรุป ดังนี้

ในสังคมมีความสัมพันธ์เชิงอำนาจชุดต่างๆประกอบอยู่อย่างซับซ้อน แต่ความสัมพันธ์เชิงอำนาจดังกล่าวไม่อาจสถาปนาตัวมันเองหรือมีผลในเชิงปฏิบัติได้ หากไม่สร้างวาทกรรมขึ้นมาอธิบายว่าจะอะไรคืออะไรไม่ดีเนื่องจากการใช้อำนาจส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับความรู้ที่เกี่ยวกับผู้ถูกรอบงำ กล่าวคือ ผู้ใช้อำนาจต้องรู้ว่าผู้ที่ถูกกรอบงำมีอำนาจมากน้อยแค่ไหน และจะมีการต่อต้านอย่างไร ความรู้จึงมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการควบคุม ดังนั้นจึงต้องมีการสร้างวาทกรรมขึ้นเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการใช้อำนาจที่จะเข้าไปกรอบงำผู้ที่ถูกกระทำได้ ด้วยเหตุนี้จึงกล่าวได้ว่า อำนาจและสัจจะเป็นสิ่งที่อยู่คู่กันเสมอ

ในการศึกษาเรื่องการจัดระเบียบและการลงโทษตามแนวความคิดของมิเชล ฟูโกต์ สิ่งที่เขาให้ความสนใจมากที่สุดคือ เรื่องอำนาจที่เข้าไปควบคุมร่างกาย(Bio-power) การลงโทษจำคุกก็เป็นรูปแบบการลงโทษแบบหนึ่ง que แสดงให้เห็นถึงกระบวนการของอำนาจที่เข้ามาจัดการหรือกรอบงำร่างกายโดยมีการสร้างวาทกรรมที่เปลี่ยนไปจากการลงโทษเพื่อทรมานหรือแก้แค้นมาเป็น การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดแทน นักโทษจะถูกฝึกให้เป็นพลเมืองที่รู้จักหน้าที่ของตนและเป็นแรงงานที่สามารถเข้าสู่ระบบการผลิตหลังจากออกจากคุกได้ ด้วยเหตุนี้รูปแบบการควบคุมร่างกายจึงเป็นการฝึกหัดร่างกายให้มีประสิทธิภาพ โดยแยกออกเป็นส่วนๆ เช่น แขน ขา ลำตัว และศีรษะ เป็นต้น และประกอบสร้างร่างกายใหม่อย่างมีประสิทธิภาพผ่านการจัดพื้นที่และเวลา ควบคุมไปกับ "การเฝ้าสังเกตตามลำดับช่วงชั้น" และ "การชี้ขาดความปกติ" ซึ่งจะนำไปสู่การจัดประเภทบุคคล โดยการสร้างบัญชีหรือการรวบรวมประวัติอาชญากรรม ภายใต้ความคิดที่ตัดสินว่าบุคคลคนนั้นปกติหรือไม่ อย่างไรก็ตามในปลายศตวรรษที่ 18 อำนาจกลับมีลักษณะพรางตัวจากสายตาของผู้ที่ถูกกรอบงำ โดยที่ผู้ที่ถูกควบคุมไม่ตระหนักถึงการควบคุม ฟูโกต์เรียกอำนาจดังกล่าวว่า "อำนาจอภิบาล"

อย่างไรก็ตามแม้อำนาจจะมีลักษณะพรางตัวแต่ก็ไม่ได้หมายความว่าผู้ถูกรอบงำจะไม่มีทางตระหนักถึงอำนาจได้เลย ดังนั้นเมื่อผู้ที่ถูกกรอบงำแลเห็นถึงอำนาจที่เข้ามากระทำต่อตัวของพวกเขาแล้ว กระบวนการหนึ่งที่จะเกิดขึ้นคือ "การต่อต้านขัดขืน" ดังที่ฟูโกต์ได้กล่าวไว้ว่า " ณ ที่ใดก็ตามที่อำนาจปรากฏ ที่นั่นย่อมมีการต่อต้านขัดขืน"

จากคำพูดดังกล่าวข้างต้น ฟูโกต์ได้อธิบายเพิ่มเติมไว้ว่าแม้ว่าการต่อต้านอาจจะทำให้อำนาจขาดตอนและไม่ต่อเนื่อง แต่การต่อต้านขัดขืนก็ไม่อาจทำลายกลไกของอำนาจลงได้ ชู ร้าย

ยังกลับทำให้กลไกของอำนาจดำรงอยู่ต่อไปได้อีกด้วย เนื่องจาก “ฝ่ายอื่น” และการต่อต้านชัดเจน นั้นเป็นส่วนหนึ่งในความสัมพันธ์เชิงอำนาจ กล่าวคือ อำนาจจะปฏิบัติการได้นั้นจำเป็นต้องมี “ฝ่ายอื่น” หรือ ฝ่ายที่ถูกกระทำ ซึ่งเราควรตระหนักว่า “ฝ่ายอื่น” มีเสรีภาพในการกระทำอย่างหนึ่งได้ เสมอรวมถึงการต่อต้านหรือการเป็นปรปักษ์กับอำนาจด้วย ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าการต่อต้านชัดเจนจึงเป็นด้านตรงข้ามที่ขาดไม่ได้ของอำนาจ

2. บทความและงานวิจัยที่น่าแนวคิดและทฤษฎีมาประยุกต์ใช้

บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเป็นบทความและงานวิจัยที่มุ่งศึกษาประเด็นเกี่ยวกับเรือนจำเพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ โดยสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภทได้ดังนี้

- 2.1 บทความและงานวิจัยที่มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ของอำนาจ
- 2.2 บทความและงานวิจัยที่มุ่งศึกษาการควบคุม
- 2.3 บทความและงานวิจัยที่มุ่งศึกษานักโทษ

2.1. บทความและงานวิจัยที่มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ของอำนาจ

สายพิณ สุพรรณมงคล (2545, 270-290) เขียนหนังสือเรื่อง “ลูกกับคน อำนาจและการต่อต้านชัดเจน” ซึ่งเป็นการศึกษาความสัมพันธ์ของอำนาจและการต่อต้านที่ปรากฏอยู่ในทัศนสถานหญิงกลาง โดยใช้แนวความคิดการจักระเบียบและการลงโทษของมิเชล ฟูโกต์มาประกอบการวิเคราะห์ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

อำนาจมีอยู่ทุกที่ มีนับไม่ถ้วน และไม่ใช่วัตถุที่เป็นของคนใดคนหนึ่งหรือ สามารถแสวงหา ฉวยชิง และแบ่งปันจากผู้อื่นได้ อีกทั้งความสัมพันธ์เชิงอำนาจล้วนมีความหลากหลายซับซ้อน เนื่องจากความสัมพันธ์ดังกล่าวไม่ใช่ความสัมพันธ์ที่แยกออกจากความสัมพันธ์อื่นๆ ในสังคม เช่น ความสัมพันธ์เชิงความรู้ และความสัมพันธ์ทางเพศ เป็นต้น กล่าวคือ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจเข้าไป มีบทบาทอยู่ในความสัมพันธ์ชุดต่างๆ โดยมีเป้าหมายหรือจุดประสงค์ และมีลักษณะเป็น โครงข่าย ที่มีการจำหน่ายซ้ำเข้าไปจักระเบียบ หรือทำให้ผสมกันเป็นหนึ่งเดียว อย่างไรก็ตามก็ไม่ได้ หมายความว่าความสัมพันธ์เชิงอำนาจนั้น จะเกิดมาจากการตัดสินใจของบุคคลใดบุคคลหนึ่งเท่านั้น ดังนั้นเราอาจจะกล่าวได้ว่าอำนาจการควบคุมนักโทษในคุกเกิดจากการสร้างวาทกรรมที่กำหนดให้ คุกเป็นรูปแบบหนึ่งของการลงโทษที่ปกป้องความสงบของสังคมและช่วยแก้ไขฟื้นฟูนักโทษให้

กลับกลายเป็นพลเมืองที่ดี ทำให้คุณเป็นสถานที่อันชอบธรรมที่สามารถคัดรอนสิทธิเสรีภาพของนักโทษได้

จากการศึกษาการควบคุมของทัณฑสถานหญิงกลาง พบว่า ในปีพ.ศ. 2541-2542 ภารกิจสำคัญของกรมราชทัณฑ์ ซึ่งรวมถึงทัณฑสถานหญิงกลาง มี 3 ประการ

1. ผู้ต้องขังอย่างมีประสิทธิภาพ
2. แก้ไขพัฒนาพฤติกรรมของผู้ต้องขังให้เป็นบุคคลที่สามารถเข้าสังคมได้เมื่อพ้นโทษแล้ว
3. เสริมสร้างสมรรถนะในการบริหารงานราชทัณฑ์อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อให้กรมราชทัณฑ์สามารถบรรลุภารกิจสองข้อแรกให้ได้เต็มที่

ดังนั้นเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่ 3 ข้อ เรือนจำจึงต้องกลายเป็นพื้นที่เปิด และมีการระวังตรวจตราอย่างเข้มงวด เพื่อให้ นักโทษไม่มีโอกาสหลบหนีได้ ดังนั้นภายในเรือนจำจึงต้องจัดสรรความต้องการพื้นฐานให้แก่ นักโทษ เช่น ที่นอน ห้องพยาบาล และอาหาร เป็นต้น นอกจากนี้ เราจะเห็นได้ชัดว่า นักโทษจะถูกควบคุมร่างกายผ่านการจัดพื้นที่และเวลา จนตลอดถึงการทำกิจกรรมต่างๆ นอกจากนี้ นักโทษหญิงในทัณฑสถานกลางยังถูกควบคุมควบคู่ไปกับฝ้าสังเกตสอดส่องและชี้ขาดความปกติด้วย ซึ่งนำมาสู่การแบ่งประเภทของนักโทษ โดยใช้การสอบเลื่อนชั้นและกฎของเรือนจำเป็นมาตรฐานในการแบ่งประเภทของนักโทษหญิงในทัณฑสถานกลาง เพื่อให้ผู้คุมยังสามารถสร้างวินัยขึ้นมาได้ง่ายขึ้น

อย่างไรก็ตามจากแนวความคิดที่เกี่ยวกับอำนาจของมิเชล ฟูโกต์ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ จะไม่สามารถสถาปนาตัวมันเองได้หรือมีผลในเชิงปฏิบัติได้ หากไม่มีองค์ประกอบที่สำคัญอย่าง คือ “ฝ่ายอื่น” และ “การต่อต้านชัดเจน” ด้วยเหตุนี้ จึงกล่าวได้ว่า “ฝ่ายอื่น” และ “การต่อต้านชัดเจน” เป็นส่วนหนึ่งของความสัมพันธ์เชิงอำนาจ และการดำรงอยู่ของอำนาจก็ขึ้นอยู่กับ การต่อต้านชัดเจน “ฝ่ายอื่น” หมายถึงบุคคลที่อำนาจมุ่งกระทำหรือครอบงำ โดยที่บุคคลดังกล่าวสามารถกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดได้เสมอหรือมีเสรีภาพในการกระทำ ดังนั้นเมื่อฝ่ายอื่น” ตระหนักถึงการครอบงำของอำนาจ ปรากฏการณ์ที่อาจจะตามมาคือ “การต่อต้านชัดเจน” ดังที่ฟูโกต์ได้กล่าวไว้ว่า “ ณ ที่ใดก็ตามที่อำนาจปรากฏ ที่นั่นย่อมมีการต่อต้านชัดเจน

จากการสัมภาษณ์ผู้ต้องขังในทัณฑสถานหญิงกลางพบว่าพฤติกรรมของผู้คุมขังล้วนส่งผลต่อการต่อต้านของนักโทษ ซึ่งสามารถสรุปสาเหตุของการต่อต้านได้ว่าเกิดจากอำนาจ “ไม่” อภิบาลที่ทำให้ นักโทษรู้สึกเป็นปฏิปักษ์กับผู้คุมซึ่งมีสาเหตุหลายประการ ดังนี้

- 1) เนื่องจากผู้คุมไม่มีความรู้เกี่ยวกับผู้ขังแต่ละคน ทำให้ไม่เข้าใจปัญหาส่วนตัวของนักโทษแต่ละคน และใช้การต้องโทษคดีของผู้กระทำความผิดมาเป็นเกณฑ์เพียงอย่างเดียวที่ใช้ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง
- 2) ผู้คุมขังลงโทษด้วยวิธีการเหวี่ยงแห กล่าวคือหากพบว่ามีการกระทำผิดก็จะลงโทษแบบรวมหมู่ ไม่จำแนกว่าผู้ต้องขังมีแตกต่างกันอย่างมาก
- 3) ผู้คุมเล่นพรรคเล่นพวก ผู้คุมขังที่ทำตัวแบบนี้ ผู้ต้องขังบางพวกจะมองว่าไงเพราะไม่รู้ตัวว่ากำลังตกเป็นเครื่องมือให้ผู้ต้องขังหรือกใช้
- 4) ความรู้สึกเป็นปรปักษ์เกิดจากการใช้อำนาจโดยพลการและใช้ความรุนแรงของผู้คุม เช่น การตบหน้า การพูดกับผู้ต้องขังด้วยวาจาหยาบคาย คำทอ และการข่มขู่ เป็นต้น

ส่วนการแสดงพฤติกรรมต่อต้านจะมีรูปแบบเฉพาะและมีความหลากหลายขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคล ยกตัวอย่างเช่น การสัมภาษณ์นักโทษหญิงที่ชื่อว่าปรียา เธอต่อต้านขัดขืนผ่านเรื่องเล่า โดยหวังว่าเมื่อ "คนนอก" รู้เรื่องของเธอแล้ว อาจจะทำให้ชีวิตของเธอดีขึ้น แต่ปรียาก็ดังเลที่จะเล่าเรื่องของเธอเพราะเรื่องที่เธอเล่า มันก็อาจจะทำให้ประตูถูกปิดแน่นขึ้น โดยไม่มีการปรับปรุงคุณภาพชีวิตและเพื่อไม่ให้เรื่องราวในคุกหลุดออกไปได้อีกเช่นกัน และจากการสัมภาษณ์นักโทษหญิงที่ชื่อ รัตน์ ซึ่งแสดงการต่อต้านโดยการทำให้เหมือนพวก "หัวรุนแรง" และเป็นปากเป็นเสียงแทนผู้อื่น โดยที่ผู้อื่นไม่ต้องการ แม้จะทำให้หลายคนไม่ชอบเธอสัก แต่การกระทำของเธอก็ทำให้ผู้คุมขังกลัว นอกจากนั้นภายใต้เกณฑ์การชี้ขาดความปกติของเรือนจำ เธอถูกจัดอยู่ในกลุ่มที่ "ปกติ" ทำให้เสียงของเธอดังยิ่งขึ้น เป็นต้น อย่างไรก็ตามจากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า ในท้ายที่สุดแล้วการต่อต้านของนักโทษดังกล่าวไม่ได้เป็นการบ่อนทำลายระบบอำนาจหรือระบบการควบคุมของเรือนจำแต่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ความเป็นอยู่ของตนดีขึ้นและในขณะที่เดียวกันก็กลายเป็นการเสริมสร้างการป้องกันของเรือนจำให้แข็งแกร่งขึ้นด้วย ดังนั้น หากมองการต่อต้านในรูปแบบความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ก็อาจจะกล่าวได้ว่า ความสัมพันธ์ของอำนาจกับการต่อต้านขัดขืนไม่ใช่การครอบงำกับผลของการครอบงำ กล่าวคือ การต่อต้าน ไม่ได้เกิดขึ้นมาทำลายหรือสนับสนุนอำนาจเพียงครั้งคราวก่อนจะหายไป แต่การต่อต้านมีดำรงอยู่ และปรับเปลี่ยนรูปแบบได้อย่างหลากหลายนั่นเอง

จากการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าว พบว่าผลงานของสายพิณ สุพรรณมงคล(2545, 270-290) เป็นบทความและงานวิจัยที่น่าแนวความคิดเกี่ยวกับอำนาจของมิเชล ฟูโกต์ไปประยุกต์ใช้ โดยใช้ทัศนสถานหญิงกลางเป็นกรณีศึกษาประเด็นที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของอำนาจและการต่อต้านขัดขืน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงต้องการใช้ข้อมูลจากงานวิจัยดังกล่าวมาเป็นแบบอย่างในการศึกษา

ประยุกต์ใช้ในการทำความเข้าใจการควบคุมและการต่อต้านของนักโทษในเรือนจำของประเทศจีน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ 2 ของงานวิจัยฉบับนี้

2.2. บทความและงานวิจัยที่มุ่งศึกษาการควบคุม

ทวิรัตน์ นาคเนียม (2532, 133-155) เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง “เรือนจำ: สถาบันเพื่อการแก้ไขผู้กระทำผิด? กรณีศึกษาเรือนจำจังหวัดนครพนม” เป็นการศึกษาเรือนจำจังหวัดนครพนมในฐานะสถาบันการกักขังที่มีบทบาทในการแก้ไขผู้กระทำผิดหรือปรับเปลี่ยนผู้กระทำผิดให้เป็นพลเมืองที่ดีของสังคม โดยศึกษาวิธีการแก้ไขและผลของการแก้ไขผู้กระทำผิดที่เป็นเพศชายเท่านั้น ซึ่งมีความสำคัญ ดังนี้

ภารกิจที่สำคัญของกรมราชทัณฑ์ คือ การควบคุมดูแลผู้กระทำผิด ไม่ให้ออกไปก่อความเดือดร้อนกับบุคคลอื่นในสังคม แต่ภารกิจที่ต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการควบคุมของเรือนจำและทัณฑสถานแต่ละแห่งนั้น ก็คือ การแก้ไขบุคลิกภาพฟื้นฟูสมรรถภาพและการเตรียมผู้ต้องขังให้มีความพร้อมที่จะออกไปอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมในฐานะพลเมืองดีต่อไป

ด้วยเหตุนี้ กรมราชทัณฑ์จึงกำหนดแนวทางในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ได้แก่ การให้การศึกษาวินัย เพื่อเปิดโอกาสให้ได้ศึกษาความรู้ระหว่างการต้องโทษ การฝึกอบรมและการให้การศึกษาวินัย การอบรมทางศาสนาเพื่อกล่อมเกลาคิดใจ จนตลอดถึงการสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของผู้ต้องขังด้วย ซึ่งสามารถแบ่งการอบรมฟื้นฟูแก้ไขผู้ต้องขังออกเป็นประเภท ดังนี้

1. การให้การศึกษาค้นคว้าความรู้ความชำนาญแก่ผู้ต้องขัง เช่น การให้การศึกษาวินัย การให้การศึกษาวินัย และการจัดให้ผู้ต้องขังทำงาน เป็นต้น
2. การให้การอบรมด้านจิตใจ ได้แก่ การอบรมทางศาสนาและการฝึกจิตภาวนา เป็นต้น
3. การให้สวัสดิการและการสงเคราะห์ ได้แก่ การจัดสวัสดิการ และการให้การรักษาพยาบาล
4. การเสริมสร้างความเข้าใจและสัมพันธที่ดีระหว่างผู้ต้องขังและครอบครัว ได้แก่ การเยี่ยมญาติ
5. การเตรียมตัวเพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมก่อนพ้นโทษ ได้แก่ การทำงานสาธารณะ การลดวันต้องโทษจำคุก การพักการลงโทษและการควบคุม

จากการสำรวจแบบสอบถามของผู้ต้องขังแล้ว พบว่า การให้การศึกษาวินัยและการศึกษาวินัย การอบรมทางด้านจิตใจไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากไม่ได้รับความสนใจจาก

ผู้ต้องขัง ข้อจำกัดทางการกำหนดโทษที่ถูกจองจำและระยะเวลาในการศึกษา อีกทั้งยังขาดบุคลากรผู้สอนและขาดการสนับสนุนหรือความสนใจจากทางเรือนจำด้วย ในขณะที่เรือนจำมุ่งให้นักโทษใช้แรงงานมากกว่าศึกษาหาความรู้ ทำให้การจัดให้ผู้ต้องขังทำงานประสบความสำเร็จมากกว่า ในขณะที่การเยี่ยมญาติมีผลให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้คุมขังและผู้ต้องขัง ส่วนการออกไปทำงานสาธารณะนั้นจะทำให้ผู้ต้องขังได้รับการลดโทษเท่ากับวันที่ออกไปทำงาน ซึ่งการลดวันต้องโทษคุณะนั้นนับเป็ประโยชน์ที่ผู้ขังจะได้รับ ส่งผลให้ผู้ต้องขังมีความประพฤติดีและอยู่ในกฎระเบียบของเรือนจำ ด้วยเหตุนี้จึงสามารถกล่าวได้ว่าเรือนจำยังคงทำหน้าที่ในฐานะสถาบันสำหรับการแก้ไขฟื้นฟูนักโทษอยู่ ถึงแม้ยังต้องมีการปรับปรุงการปฏิบัติต่อนักโทษบางประการก็ตาม

อย่างไรก็ตามอุปสรรคอย่างหนึ่งของการบริหารหรือปกครองเรือนจำมีความขัดแย้ง² ลักษณะเสมอ คือการปฏิบัติตามกฎระเบียบแบบแผนของกรมราชทัณฑ์กับความต้องการอิสรภาพภายในเรือนจำและมีกิจกรรมบางอย่างของผู้ต้องขัง ถ้าทางเรือนจำบังคับให้มีการปฏิบัติตามกฎระเบียบแบบแผนของทางเรือนจำอย่างเคร่งครัด ผู้ต้องขังจะมีความรู้สึกถูกจำกัดและถูกกดดัน ซึ่งการปฏิบัติเช่นนี้ทางเรือนจำอาจถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นการลดทอนคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ แต่ถ้าเรือนจำปล่อยให้ผู้ต้องขังมีอิสรภาพสามารถอ้างสิทธิต่างๆได้ จะทำให้เกิดความขัดแย้งและความไม่พอใจระหว่างผู้คุมขังกับผู้ต้องขัง ซึ่งผู้ต้องขังจะมองว่าเรือนจำอ่อนแอและเกิดการรวมกลุ่มของนักโทษขึ้น ดังนั้นทางเรือนจำจึงต้องประสานลักษณะความขัดแย้งดังกล่าวให้มีสภาพสมดุลเหมาะสม การให้ความอบรมฟื้นฟูแก้ไขจึงมีประสิทธิผล

อายุตม์ สิ้นชีพพันธุ์ และคณะ (2552, 35-56) ท่างานวิจัยเรื่อง "รูปแบบการควบคุมผู้ต้องขัง ลักษณะพิเศษที่ยากต่อการควบคุม" เป็นการศึกษาการควบคุมผู้ต้องขังที่มีลักษณะพิเศษ โดยพิจารณาการต่อต้านและมุ่งหาการควบคุมที่เหมาะสมที่สุด โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้คุมขัง ซึ่งมีประเด็นสำคัญ ดังนี้

ผู้ต้องขังลักษณะพิเศษ หมายถึง ผู้ต้องขังที่มีความแตกต่างจากผู้ต้องขังอื่นโดยทั่วไปและจำเป็นต้องมีมาตรการหรือวิธีการในการปฏิบัติแตกต่างจากผู้ต้องขังคนอื่น เพื่อให้บรรลุภารกิจของกรมราชทัณฑ์ เช่น ผู้ต้องขังชาวต่างชาติ ผู้ต้องขังโรคจิต ผู้ต้องขังที่มีแนวโน้มจะหลบหนี เป็นต้น แต่ในงานวิจัยนี้ผู้ต้องขังลักษณะพิเศษหมายถึง ผู้ต้องขังคดียาเสพติด ซึ่งเป็นผู้ประกอบการรายใหญ่ ผู้ต้องขังที่ทำผิดวินัย ผู้ต้องขังที่มีอิทธิพลทางการเงินและนักเลง ผู้ต้องขังที่สร้างความยุ่งยากในต่าปกครอง ผู้ต้องขังที่มีความรู้ความชำนาญทางยุทธวิธี ผู้ต้องขังคดีอุกฉกรรจ์และกำหนดโทษสูง

สภาพปัญหาในการควบคุมผู้ต้องขังลักษณะพิเศษที่ยากต่อการควบคุมคือ

1. ผู้ต้องขังมีพฤติกรรมคือด้าน ยากต่อการควบคุมและแก้ไข เช่น ทะเลาะวิวาท ลักลอบเล่นการพนัน ลักลอบนำมือถือและยาเสพติดเข้ามา เป็นต้น
2. สถานที่ในการควบคุมผู้ต้องขังที่ไม่เหมาะสม เช่น ขาดความมั่นคง ไม่สามารถแยกประเภทของผู้ต้องขังได้ ทำให้เกิดการรวมกลุ่มขึ้น เป็นต้น
3. ปัญหาด้านเจ้าหน้าที่ เช่น ขาดแคลนอัตรากำลัง ขาดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน และขาดประสบการณ์ เป็นต้น

จากการสำรวจความคิดเห็นผู้ปฏิบัติงานควบคุมผู้ต้องขังลักษณะพิเศษ พบว่า รูปแบบที่เหมาะสมในการควบคุมผู้ต้องขังลักษณะพิเศษที่ยากต่อการควบคุม คือ การจัดตั้งเรือนจำความมั่นคงสูงสุด ซึ่งมีลักษณะดังนี้ สถานที่ตั้งเรือนจำควรอยู่ห่างไกลจากชุมชน การเข้าออกเรือนจำมีช่องทางที่จำกัด กำแพงมีความมั่นคง สูงและมีหลายชั้น มีเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพเช่น กล้องวงจรปิด เครื่องตรวจจับความร้อน เครื่องเอ็กซเรย์ เป็นต้น และเป็นลักษณะของการขังเดี่ยวโดยไม่ให้นักโทษสามารถติดต่อสื่อสารกันได้ รูปแบบการควบคุมผู้ต้องขังดังกล่าวปรากฏว่ามีผลดีส่วนใหญ่เห็นด้วย เนื่องจากเชื่อว่าเรือนจำความมั่นคงสูงสุดจะทำให้ผู้ต้องขังพฤติกรรมดีขึ้นและลดปัญหาการก่อความไม่สงบ แต่ก็มีบางส่วนที่ยังคงมีความคิดเห็นขัดแย้งโดยอ้างว่าอาจส่งผลกระทบต่อจิตใจของผู้ต้องขัง นอกจากนี้ผู้ปฏิบัติงานควบคุมผู้ต้องขังลักษณะพิเศษส่วนใหญ่มีความเห็นว่านักโทษกลุ่มนี้ ควรผ่านการจัดโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟู ก่อนจะส่งตัวกลับชุมชน และควรได้รับสิทธิประโยชน์เช่นเดียวกับผู้ต้องขังโดยทั่วไป แต่อาจจะลดรอนสิทธิหากผู้ต้องขังยังมีพฤติกรรมคือด้าน ส่วนการเยี่ยมญาติก็มีการกำหนดให้เยี่ยม 1 ครั้งต่อสัปดาห์ กำหนดเวลาเยี่ยมไว้ชัดเจน โดยไม่ปะปนกับผู้ต้องขังอื่น

จากการทบทวนบทความและงานวิจัยที่มุ่งสนใจเรื่องการปฏิบัติงานของเรือนจำหรือการควบคุม ได้แก่ วิทยานิพนธ์ของทวีรัตน์ นาคเนียม (2532, 133-155) ซึ่งมุ่งศึกษาการปฏิบัติการกิจของเรือนจำด้านการแก้ไขและฟื้นฟูความประพฤติของผู้ต้องขัง โดยชี้ให้เห็นถึงการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังและการตอบรับของนักโทษเพื่อตรวจสอบประสิทธิผลของการปฏิบัติงาน ส่วนงานวิจัยเรื่อง "รูปแบบการควบคุมผู้ต้องขังลักษณะพิเศษที่ยากต่อการควบคุม" ของอายุตม์ สนิทพพันธุ์ และคณะ (2552, 35-56) จะมุ่งศึกษาการควบคุมนักโทษลักษณะพิเศษที่ยากต่อการควบคุม โดยชี้ให้เห็นถึงพฤติกรรมการต่อต้านของนักโทษโดยพื้นฐานที่อาจจะเกิดขึ้น และมุ่งหาวิธีการควบคุมที่มีประสิทธิภาพที่สุดจากการสัมภาษณ์และตอบแบบสอบถามของผู้คุมขัง จากงานวิจัยทั้งสองฉบับนี้พบว่า การควบคุมผู้ต้องขังแต่ละประเภทจะมีการสร้างวาทกรรมในการควบคุมและมีวิธีการควบคุม

ที่แตกต่างกัน อันเนื่องมาจากนักโทษแต่ละประเภทมีการต่อต้านที่แตกต่างกัน ด้วยเหตุนี้ในการศึกษาสังคมในคุกของจีน ผู้ศึกษาจึงจำเป็นต้องศึกษาว่านักโทษคนนั้นเป็นนักโทษประเภทไหน และถูกควบคุมอย่างไร โดยใช้งานวิจัยทั้งสองเล่มนี้เป็นแนวทางในการพิจารณาเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ของรายงานฉบับนี้

2.3. บทความและงานวิจัยที่มุ่งศึกษานักโทษ

ศศิ ไกรเทพ (2541, 28-62) เขียนวิทยานิพนธ์ เรื่อง “คนคุก: ชีวิตและการปรับตัว” เป็นการศึกษาทัศนสถานหญิงในจังหวัดสระแก้ว โดยมุ่งสนใจพฤติกรรมกรรมการปรับตัวของนักโทษหญิง โดยนำทฤษฎีทางจิตวิทยาการปรับตัวควบคู่ไปกับทฤษฎีเกี่ยวกับโครงสร้างหน้าที่และการเปลี่ยนแปลงทัศนคติเข้ามาประกอบการพิจารณาจนได้ข้อสรุป ดังนี้

การที่ผู้ต้องขังถูกจำกัดในด้านต่าง และมีภาวะเบียดเบียนมากมาย ก่อให้เกิดความกดดันและความเจ็บปวดของการจองจำ ซึ่งมีการถูกจำกัด ดังนี้ การถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพ การถูกจำกัดด้านเครื่องอุปโภค บริโภค และบริการในเรือนจำ การถูกจำกัดด้านความสัมพันธ์ทางเพศ และการถูกจำกัดด้านความปลอดภัย เป็นต้น สภาพสังคมภายในคุกของผู้ต้องขังดังกล่าวทำให้ผู้ต้องขังเกิดความกดดันขึ้นในใจ โดยที่แต่ละคนจะมีระดับของความกดดันที่แตกต่างการกักขังพื้นฐานจิตใจและพื้นฐานครอบครัว และยังมีขึ้นอยู่กับความสามารถในการปรับตัวของผู้ต้องขังแต่ละคนด้าน

การการที่ผู้ต้องขังต้องเข้ามาอยู่ในเรือนจำ เป็นการเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างกะทันหัน ดังนั้นการปรับตัวอันดับแรกของผู้ต้องขังจึงเป็นการปรับตัวให้เข้ากับกฎจำกัดสิทธิเสรีภาพที่เคยมีมา การปรับตัวเบื้องต้นของผู้ต้องขังสามารถแบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ

1. การปรับตัวตามระเบียบแบบแผน คือ ความประพฤติตามกฎระเบียบและประเพณีของเรือนจำและให้ความเคารพเจ้าพนักงาน
2. การปรับตัวโดยผู้ต้องขังเป็นผู้กระทำเอง เช่น การปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นหรือผู้ต้องขังด้วยกัน การปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม เป็นต้น

การปรับตัวแบบที่ 2 จะสัมพันธ์กับการปรับตัวแบบที่ 1 คือ ถ้าเรือนจำกำหนดให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด การปรับตัวแบบที่ 2 ก็จะถูกจำกัดขอบเขต ถ้ากฎระเบียบของเรือนจำมีความยืดหยุ่น การปรับตัวแบบที่ 2 ก็จะทำให้กว้างและหลากหลาย นอกจากนี้ สวัสดิการและกิจกรรมต่างยังทำให้นักโทษลดความเครียดลงและมีผลกระทบต่อการปรับตัวของนักโทษที่จะดีขึ้นด้วย

จากการพิจารณาแจกแบบสอบถามที่แจกให้นักโทษในเรือนจำจังหวัดสระแก้ว พบว่า นักโทษหญิงจังหวัดสระแก้วล้วนมีความรู้สึกและทัศนคติที่คล้ายกัน แต่อาจจะแตกต่างกันบ้าง เนื่องจากปัจจัยในเรื่องระยะเวลาในการจำคุก อีกทั้งยังมีแนวโน้มว่ากลุ่มนักโทษสูงอายุ และกลุ่มนักโทษที่มีการศึกษาน้อยจะมีการปรับตัวที่ดีกว่ากลุ่มนักโทษที่อยู่ในวัยทำงานมีอาชีพมั่นคงและมีการศึกษาค่อนข้างดี เพราะมีภาระที่ต้องรับผิดชอบน้อยกว่า นอกจากนี้สถานภาพของนักโทษยังมีผลต่อการแสดงออกของพฤติกรรมการปรับตัวภายในเรือนจำอีกด้วย เนื่องจากผู้ที่แต่งงานแล้วจะมีภาระหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบมากกว่าผู้ที่ยังไม่แต่งงาน ทำให้เกิดความเครียดได้มากกว่า ด้วยเหตุนี้ นักโทษซึ่งอยู่ในกลุ่มคนที่แต่งงานแล้วจะพยายามประพฤติตามกฎระเบียบของเรือนจำ ทำตัวดี ไม่ให้มีปัญหาเพื่อให้ได้รับการลดวันต้องโทษ

จากการทบทวนบทความและงานวิจัยที่มุ่งศึกษาพฤติกรรมของนักโทษ คือ วิทยานิพนธ์ของ ศศิ ไกรเทพ (2541, 28-62) ซึ่งมุ่งศึกษาการปรับตัวและการใช้ชีวิตของนักโทษภายในคุก โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลและจำแนกลักษณะการปรับตัวของนักโทษในแต่ละกลุ่มเพื่อพิจารณาสาเหตุและปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตใจและความประพฤติของนักโทษ ผู้วิจัยพบว่า การปรับตัวและความประพฤติของนักโทษล้วนแต่มีปัจจัยและสภาพแวดล้อมภายนอกเข้ามามีอิทธิพลทั้งสิ้น เช่น เรื่องส่วนตัวของนักโทษ และการควบคุมของเรือนจำ เป็นต้น อันจะส่งผลต่อสภาพจิตใจและการแสดงออกของนักโทษเหล่านั้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการใช้ข้อมูลดังกล่าวมาประกอบการวิเคราะห์และเป็นแนวทางในการศึกษาสาเหตุและปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการต่อต้านของนักโทษเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ของรายงานฉบับนี้

3. ข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลทั่วไป หมายถึง ข้อมูลที่เกี่ยวกับเรือนจำในประเทศจีน เช่น กฎหมาย เรื่องเล่าของนักโทษ เป็นต้น ซึ่งข้อมูลดังกล่าวยังไม่ได้ผ่านการวิเคราะห์จากผู้วิจัยแต่ผู้วิจัยต้องการใช้ข้อมูลทั่วไปในงานวิจัยเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานที่ผู้วิจัยต้องการจะนำแนวความคิดหรือทฤษฎีมาวิเคราะห์และเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ของงานวิจัยฉบับนี้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาข้อมูลทั่วไปดังต่อไปนี้

บทความจากฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง *Kiwi a 'slave' in Chinese prison* ของ Danny Cancian (2009 : online) กล่าวถึงประสบการณ์ในเรือนจำตงกวนของประเทศจีนตลอด 4 ปีของเขา Danny Cancian ได้วิพากษ์ถึงการตัดสินโทษของกระบวนความยุติธรรมของจีนและความโหดร้ายในการใช้แรงงานนักโทษไว้ดังนี้ Danny Cancian เดินทางไปประเทศจีนเพื่อทำธุรกิจแต่จากเหตุการณ์ทะเลาะวิวาทในร้านอาหารทำให้เขาต้องโทษจำคุกในคดีฆาตกรรมในห้องขังมีเพียงพัด

ลมคู่อากาศขนาดใหญ่สองเครื่องและไฟจะเปิดตลอด 24 ชั่วโมงนักโทษต้องทำงาน 6 วันต่อสัปดาห์ 5.00 นาฬิกาพวกเขาจะต้องตั้งขบวนไปยังโรงงานและกลับมามาก่อน 7.00 นาฬิกา ระหว่างช่วงเวลาการทำงานที่ยาวนาน นักโทษจะไม่ได้รับอนุญาตให้ขยับเขยื้อนจากตำแหน่งของตน และต้องนั่งทำงานในท่าเดิมๆ หากนักโทษทำผิดกฎหรือแม้แต่แต่งกายไม่ถูกระเบียบพวกเขาจะถูกจับไปขังเดี่ยวทันที สินค้าที่นักโทษทำได้แก่ หูฟังของสายการบินและชิ้นส่วนของตัวนำไฟฟ้า เป็นต้น

การเผยแพร่ประสบการณ์ในคุกของเขาผ่านรายการทีวีและในฐานะข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ทำให้เกิดเสียงวิพากษ์วิจารณ์ในโลกออนไลน์ และนำไปสู่พิจารณาการปรับปรุงกฎหมายเรือนจำของรัฐบาลจีน แต่อย่างไรก็ตามท้ายที่สุดแล้วการดำเนินงานดังกล่าวก็ยังไม่ปรากฏให้เห็นเป็นรูปธรรมเลยก็ตาม

บทความจากฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง *A foreigner's life in a Beijing jail* ของ Jeremy Goldkorn (2009 : online) กล่าวถึงชีวิตประจำวันของนักโทษชาวต่างชาติในศูนย์กักกันที่ ในกรุงปักกิ่ง ซึ่งเป็นสถานกักกันอาชญากรรมที่ต้องโทษในคดีฆ่าและข่มขืน โดยบันทึกไว้ว่า เขาต้องอาศัยอยู่ในห้องขังขนาด 25x 15 ฟุต และต้องตื่นขึ้นมากินอาหารเช้าในเวลา 6 โมง ซึ่งเขาจะได้รับประทานไข่ ขนมปัง และนมผง เป็นอาหารเช้าทุกๆ 2 วันเวลาส่วนใหญ่จะหมดไปกับการนั่งอยู่บนม้านั่งยาวที่เขาเรียกว่า "the board" พอประมาณ 13.30 นาฬิกา นักโทษจึงจะสามารถออกไปนอกห้องขังได้ พวกเขาจะได้รับอนุญาตให้ออกกำลังกายหรือทำกิจกรรมต่างๆ ในบริเวณที่นักโทษคนนี้เรียกว่า "porch" หรือ "ชานบ้าน" ในเวลา 19.00 นาฬิกา เป็นช่วงเวลาที่เขาจะสามารถอ่านหนังสือพิมพ์ได้ และก่อนจะเข้านอนในเวลา 22.00 นาฬิกา ซึ่งเขากล่าวว่าเขาได้ตะโกนให้เจ้าหน้าที่ปิดไฟแต่ไฟก็ไม่เคยปิด สุดท้ายเขาจึงต้องข่มตาหลับไปทั้งๆ แบบนั้น

บทความจากฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง *Prison Law of the People's Republic of China* (2009 : ออนไลน์) กล่าวถึง กฎระเบียบของเรือนจำในประเทศจีนไว้ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้ การลงโทษจำคุกเป็นการกำกับดูแลและควบคุมนักโทษตามกฎหมายกำหนด ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อปรับเปลี่ยนฟื้นฟูและจัดระเบียบนักโทษโดยการให้นักโทษเข้าไปมีส่วนร่วมในการผลิตและได้รับการศึกษาอุดมการณ์ทางด้านวัฒนธรรมและเทคนิคเพื่อให้เปลี่ยนเป็นพลเมืองที่ปฏิบัติตามกฎหมาย

นักโทษแต่ละประเภทจะถูกควบคุมที่แตกต่างกันเช่น สตรี ผู้ชาย และเยาวชน เป็นต้น การควบคุมจะพิจารณาสิทธิวิทยาและจิตใจของนักโทษนักโทษทุกคนจะต้องเข้ารับการอบรมและได้รับการศึกษาทางด้านวัฒนธรรมและความรู้ทางด้านวิชาการ ในระดับมัธยมต้นและมัธยมปลาย

ส่วนนักโทษที่อยู่ในวัยบรรจ้จำเป็นต้องทำงานใช้แรงงานด้วย นอกจากนั้นผู้คุมยังสามารถให้รางวัลแก่นักโทษตามกฎหมายได้ในกรณีต่อไปนี้ เช่น นักโทษอยู่ในกฎระเบียบวินัย ขยันศึกษา และมีส่วนร่วมและตั้งใจในการใช้แรงงาน เป็นต้น และสามารถลงโทษหรือตัดเดือนนักโทษตามกฎหมายในกรณีต่อไปนี้ เช่น การเหยียดหยามหรือทำร้ายผู้คุม ข่มขู่นักโทษคนอื่น และเล่นการพนัน เป็นต้น

บทความจากฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง 女犯口述：中国式监狱生活内幕曝光 (2011: online) กล่าวถึง ประสบการณ์ 5 ปีในเรือนจำในประเทศจีนของผู้หญิงคนหนึ่งที่ต้องโทษในคดีอาชญากรรมทางธุรกิจ ไดอารี่ของเธอจะต้องถูกฉีกก่อนออกมาจากเรือนจำ ซึ่งถือเป็นกฎอย่างหนึ่งของเรือนจำที่ไม่อนุญาตให้นำข้อความใดๆ ออกมาจากคุก แต่ถึงกระนั้นเธอก็ยังเขียนไดอารี่ที่บันทึกความเจ็บปวดทั้งกายและใจ เธอกล่าวว่าในคุกเราจะต้องตื่นนอนกันตอน 5.00 นาฬิกา และ 6.00 นาฬิกาในฤดูหนาว หลังจากตื่นนอนต้องลุกขึ้นมาทำความสะอาดห้อง ก่อนที่เจ้าหน้าที่จะเดินเข้ามาตรวจตรา ระหว่างนั้นทุกคนต้องนั่งรออยู่บนม้านั่ง ทุกคนจะได้รับอนุญาตในการรับประทานอาหารเพียง 30 นาที ซึ่งเราจะทำอะไรไม่ได้นอกจากกิน หลังจากนั้น 7.00 นาฬิกาได้เวลาต้องทำงาน ในโรงงานเราจะผลิตผ้าปูที่นอน ซึ่งเป็นสินค้าชื่อดังของประเทศของเรา ในการผลิตนั้นจะขี้เกียจไม่ได้เพราะในระหว่างที่เราทำงานผู้คุมจะทำการประมวลผล ถ้าเราทำไม่เสร็จ เราจะต้องทำมัน ดังนั้นจากคำกล่าวที่ว่า "เวลาเป็นเงินเป็นทอง" พวกเราจึงได้เปลี่ยนเป็น "เวลาคือผลผลิต" หลังจากผลิตเสร็จแล้วเราจะนำผ้าปูที่นอนดังกล่าวไปกองไว้กับพื้นก่อนจะนำไปติดฉลากและขนส่งไปขายในห้างสรรพสินค้าต่างๆ นอกจากนั้นการฆ่าตัวตายก็เป็นอีกเหตุการณ์หนึ่งที่เกิดขึ้นในเรือนจำ ภายหลังจึงต้องมีการออกมาให้นักโทษช่วยกันดูแลนักโทษด้วยตนเอง ทำให้การฆ่าตัวตายทำได้ยากขึ้น อย่างไรก็ตามสิ่งที่ขัดแย้งกันคือระบบการกำกับดูแลและระเบียบการจัดการจนตลอดถึงการควบคุมของทางเรือนจำของจีนในปัจจุบัน กลับยังไม่สามารถแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดได้

จากการทบทวนข้อมูลทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับเรือนจำในประเทศจีนดังกล่าว พบว่าการควบคุมนักโทษในเรือนจำของประเทศจีนไม่แตกต่างจากการควบคุมของเรือนจำทั่วไป กล่าวคือ มีการควบคุมเวลา ควบคุมพื้นที่ และกิจกรรมของนักโทษอย่างเห็นได้ชัด แต่เนื่องจากการนักโทษที่มีจำนวนมาก พื้นที่ที่มีจำกัดและการให้ความสำคัญกับการผลิตของประเทศจีน ส่งผลให้การควบคุมนักโทษจำเป็นต้องมีกฎระเบียบที่ค่อนข้างจะเคร่งครัด แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นการสร้างแรงกดดันให้นักโทษอย่างมากจนนำไปสู่การหาทางออกด้วยการฆ่าตัวตาย และการตะโกนต่อว่าหรือสั่งผู้คุม ขัง จนตลอดถึงการเข้ามาเล่าเรื่องราวของพวกเขาในโลกออนไลน์ ซึ่งนับว่าเป็นรูปแบบการต่อต้าน

ประเภทหนึ่งที่เกิดขึ้นในปัจจุบันผู้วิจัยจึงต้องการใช้ข้อมูลทั่วไปที่เกี่ยวกับเรือนจำในประเทศจีน ตั้งแต่กฎระเบียบของเรือนจำ ไปจนถึงวาทกรรมของนักโทษที่ปรากฏให้เห็นผ่านฐานข้อมูล อิเล็กทรอนิกส์มาเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์การควบคุมและการต่อต้านที่เกิดขึ้น ในเรือนจำของ ประเทศจีน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และ 2 ของงานวิจัยฉบับนี้

จากการศึกษางานวิจัยที่ผู้วิจัยได้กล่าวมาทั้งหมด พบว่า ประเด็นการศึกษาเกี่ยวกับเรือนจำส่วนใหญ่เป็นการศึกษาโดยให้ความสนใจกับการควบคุมนักโทษมากกว่าจะสนใจศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจของเรือนจำและการต่อต้านของนักโทษ เช่น การวิจัยของทวิรัตน์ นาค นิยม(2532, 133-155) และงานวิจัยเรื่อง“รูปแบบการควบคุมผู้ต้องขังลักษณะพิเศษที่ยากต่อการ ควบคุม” ของอายุตม์ สันธพพันธุ์ และคณะ (2552, 35-56) เป็นต้น ส่วนผลงานที่มุ่งศึกษา ความสัมพันธ์ของอำนาจและการต่อต้านแบบผลงานของ สายพิณ ศุภธรรมงศ(2545, 270-290) ยังมี น้อยอีกทั้งผลงานที่นำเอาเรือนจำในประเทศจีน ซึ่งเป็นประเทศที่เคยเกิดข้อวิพากษ์เรื่องการละเมิด สิทธิมนุษยชน มาเป็นกรณีการศึกษาเพื่ออธิบายความสัมพันธ์ของอำนาจของเรือนจำและการ ต่อต้านขัดขืนของนักโทษในจีนยังพบน้อยในประเทศไทย ด้วยเหตุนี้ ผู้ศึกษาจึงประสงค์ที่จะ ศึกษาการควบคุมและการต่อต้านในเรือนจำของประเทศจีน โดยใช้แนวความคิดเรื่องการจัดระเบียบ และการลงโทษของมิเชล ฟูกอคมาประกอบการวิเคราะห์

ผลการวิจัย/ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาเรื่อง สังคมในคุก : การควบคุมและการต่อต้านอำนาจ ผู้วิจัยได้เสนอผล วิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ต่อไปนี้

1. การควบคุมผู้ต้องขังของประเทศจีนในปี2007-2011
2. การต่อต้าน
3. การโต้ตอบการต่อต้าน

1. การควบคุมผู้ต้องขังของประเทศจีนในปี2007-2011

การควบคุมผู้ต้องขังของประเทศจีนในปี2007-2011 ได้ใช้กฎระเบียบเรือนจำที่บัญญัติขึ้น ในปี 1994 ตามวาระการประชุมของสภาองคมนตรีครั้งที่29 (National Legislative Bodies, 2013 : online) สามารถแบ่งลักษณะการควบคุมได้ออกเป็น2 ประเภทดังนี้

1. การควบคุมเพื่อลงโทษทางอาญา

ภารกิจแรกของเรือนจำในประเทศจีนคือการลงโทษผู้กระทำผิด และนับเป็นภารกิจหลักที่ เรือนจำจะต้องปฏิบัติดังนี้ การควบคุมที่กระทำโดยผู้คุมขังจึงเป็นการควบคุมที่มีเป้าหมายพื้นฐาน

คือการลงโทษ ซึ่งการลงโทษดังกล่าวเป็นการลงโทษทางร่างกายและจิตใจ โดยการจำกัดสิทธิและอิสรภาพของอาชญากรในการทำกิจกรรมตั้งแต่การรับประทานอาหาร การเดิน การนอน และการนั่ง จนตลอดถึงการใช้สิ่งของในชีวิตประจำวันก่อนที่จะถูกควบคุม อาชญากรจะถูกจำแนกตามประวัติส่วนตัว เช่น คดีความที่ต้องโทษ พื้นฐานครอบครัว อายุ และเพศ เป็นต้น (china's judiciary, 2013 : online) หลังจากนั้นอาชญากรจะถูกควบคุมผ่านการควบคุมร่างกาย พื้นที่ และเวลา ซึ่งมีลักษณะการควบคุมดังนี้

1.1 การควบคุมร่างกาย

ร่างกายของอาชญากรเป็นเป้าหมายหลักที่ทางเรือนจำต้องการใช้อำนาจเข้าไปครอบงำร่างกายของอาชญากรจะถูกมองและจะถูกจำแนกออกเป็นส่วนๆเช่น แขน ขา คอ ละลำตัวเพื่อฝึกหัด/ฝึกฝนหรือควบคุมแต่ละส่วนให้รู้จักเชื่อฟังตามคำสั่งและทำหน้าที่เฉพาะอย่างได้อย่างมีประสิทธิภาพ หลังจากนั้นจึงประกอบสร้างร่างกายขึ้นมาใหม่เป็นร่างกายที่คุ้นเคยกับการตอบสนองต่อคำสั่งของผู้คุมขังจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลบนฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์พบว่า การควบคุมร่างกายในเรือนจำของประเทศจีนมี 2 วิธีคือ

1.1.1 การควบคุมร่างกายผ่านการแต่งกาย

การแต่งกายเป็นการแสดงให้เห็นถึงอำนาจรูปแบบหนึ่งที่เขาควบคุมร่างกายของผู้ต้องขังผู้ต้องขังในเขตเดียวกันจะถูกบังคับให้ใส่เสื้อผ้าแบบเดียวกันและแต่งกายเหมือนกันจนมีคำเรียกเสื้อผ้าที่ผู้ต้องขังใส่ว่า “เครื่องแบบของนักโทษ”

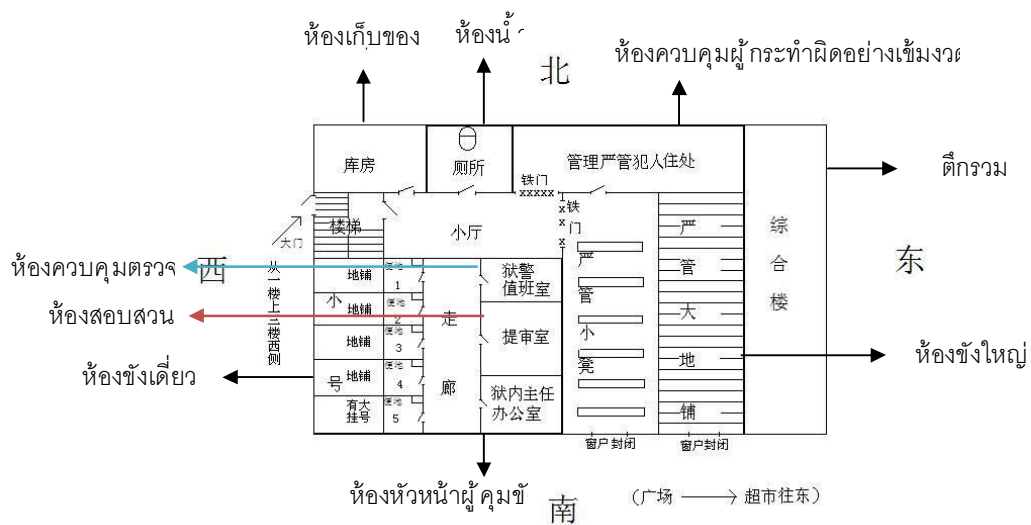
เครื่องแบบของนักโทษที่พบในประเทศจีนส่วนมากจะมี 2 สี คือ สีฟ้าและสีแดง และมีลักษณะคล้ายๆกันคือ เป็นเสื้อแขนสั้น กางเกงขาสั้น (Wikipedia, 2013: online) ยกตัวอย่าง การแต่งกายของผู้ต้องขังในเรือนจำมณฑลเซินเจิ้น เขตที่ 3 ผู้ต้องขังทุกคนจะถูกบังคับให้ใส่เสื้อแขนสั้นสีแดง กางเกงสีแดง โดยมีตัวอักษรขนาดใหญ่เขียนว่า “深三看” อยู่กลางหลัง ซึ่งมีความหมายว่า “เรือนจำในมณฑลเซินเจิ้น เขตที่3” (深圳特区报, 2010: online) เป็นต้น

1.1.2 การควบคุมร่างกายโดยใช้อุปกรณ์ป้องกันและอาวุธ

ตามกฎระเบียบของเรือนจำที่ว่าด้วยเรื่องของการใช้อุปกรณ์ป้องกันและอาวุธได้ระบุไว้ว่า “ผู้ต้องขังไม่ควรสวมใส่กุญแจมือหรือห่วงนานกว่าเจ็ดวันตามปกติและนานสูงสุด 15 วัน ยกเว้นผู้ต้องขังจะเป็นนักโทษที่รอการประหารชีวิต” จากข้อความดังกล่าวจะเห็นได้ว่าในบางกรณีผู้ต้องขังอาจจะต้องสวมกุญแจมือหรือห่วงเป็นเวลามากกว่า 7 วัน หรือมากที่สุด 15 วัน การใส่กุญแจมือแสดงให้เห็นถึงการควบคุมที่เข้ามากระทำกับร่างกายของผู้ต้องขังโดยทำให้เคลื่อนไหวไม่สะดวก เพื่อป้องกันและลดโอกาสการหลบหนีหรือการต่อต้านของผู้ต้องขังรวมทั้งเพื่อให้ผู้คุมขังสามารถควบคุมและฝึกฝนร่างกายของผู้ต้องขังได้ง่ายขึ้น (china's judiciary, 2013 : online)

1.2 การควบคุมพื้นที่

เพื่อป้องกันและลดโอกาสที่ผู้ต้องขังจะหลบหนีจากการควบคุมและเพื่อให้กระบวนการควบคุมดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพเรือนจำในประเทศจีนจึงต้องเป็นสถานที่ปิด ซึ่งมีการออกแบบแผนผังที่ตีความถึงจัดวางแผนผังในตัวอาคารให้เป็นระบบ กล่าวคือ ตัวอาคารที่มีการจัดสรรและจัดการอย่างเป็นระบบเป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งที่ว่าเรือนจำนำมาใช้สร้างระเบียบวินัยและควบคุมร่างกายของผู้ต้องขังให้ทำกิจกรรมตามที่เรือนจำกำหนดได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยที่ผู้ต้องขังอาจจะมองไม่เห็นการควบคุมดังที่จะเห็นได้จากตัวอย่างดังต่อไปนี้

รูป 2 เป็นแผนผังภายในอาคารเรือนจำ ของมณฑลจีหลินในประเทศจีน
ที่มา 明慧网 (2008: online)

จากแผนผังข้างต้นจะเห็นได้ว่า ห้องภายในอาคารจะมีการจัดวางเพื่อให้ผู้คุมขังควบคุมผู้ต้องขังได้ง่ายขึ้น โดยสร้างห้องขนาดเล็กกั้นระหว่างห้องขังแต่ละห้อง และใช้ประตูเหล็กในแผนผังใช้สัญลักษณ์XX) เป็นประตูสำหรับเข้าออก เพื่อป้องกันผู้ต้องขังหลบหนี ส่วนห้องขังนั้นสามารถแบ่งออกเป็น 3 ห้อง คือ

1. ห้องขังเดี่ยว (地铺) เป็นห้องขังขนาดเล็ก มีไว้สำหรับลงโทษผู้ต้องขังที่แหกหักหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้คุมขัง
2. ห้องควบคุมผู้กระทำผิดอย่างเข้มงวด(管理严管犯人住处) เป็นห้องที่ใช้ควบคุมผู้ต้องขังที่ควรถูกควบคุมอย่างเข้มงวด เช่น ผู้ต้องขังที่ทำผิดร้ายแรง หรือมี

พฤติกรรมที่แน่วแน่มที่จะหลบหนี ฯลฯ ผู้ต้องขังที่อยู่ในห้องนี้ จะถูกจับตามองอย่างใกล้ชิด และมีการใช้อุปกรณ์ในการควบคุม เช่น กุญแจมือ ลูกตุ้ม เป็นต้น

3. ห้องขังใหญ่(严管大地铺) เป็นห้องที่ใช้ควบคุมผู้ต้องขังที่มีแน่วแน่มจะปฏิบัติ ตามกฎระเบียบของเรือนจำ ซึ่งจะเป็นห้องขังที่มีขนาดกว้างที่สุดและเป็นห้องขังห้อง เดียวที่มีหน้าต่างให้แสงส่องเข้ามาได้

นอกจากห้องขังแล้วยังมีห้องที่ใช้สำหรับควบคุมตรวจตรา (狱警值班室) เป็นห้องที่ผู้ คุมขังใช้จับตามองผู้ต้องขังทั้งหมดในเรือนจำ ภายในห้องควบคุมตรวจตราจะมีจอภาพแสดงภาพ ห้องขังแต่ละห้อง เพื่อจับตามองพฤติกรรมของนักโทษห้องควบคุมตรวจตรานี้จะอยู่ใกล้ๆกับห้อง ขังเดี่ยวและห้องขนาดเล็กที่เชื่อมกับห้องขังทั้งหมดด้วย

1.3 การควบคุมเวลา

นอกจากการควบคุมพื้นที่แล้วการควบคุมเวลาก็เป็นเครื่องมืออีกชนิดหนึ่งที่ทางเรือนจำ มา ใช้เพื่อให้การควบคุมร่างกายมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น กล่าวคือ การควบคุมพื้นที่และเวลาจะถูก กระทำไปพร้อมๆกัน เพื่อให้ผู้ต้องขังรู้สึกว่าการควบคุมร่างกายไม่ใช่การบังคับ แต่เป็นกฎระเบียบ ที่ควรปฏิบัติตามเพื่อการสร้างความเป็นระเบียบวินัย แล้วส่งผลให้ผู้ต้องขังยอมรับการควบคุม ดังกล่าวได้ในระดับหนึ่ง

ยกตัวอย่างจากบทความเรื่อง “A foreigner's life in a Beijing jail” ที่เขียนโดย Jeremy Goldkorn (2009: online) ซึ่งได้กล่าวถึงชีวิตประจำวันของนักโทษชาวต่างชาติเพศชายในเรือนจำ ปักกิ่งไว้ดังนี้

06:30 ตื่นนอนและกินข้าวเช้า

07:00 ทำความสะอาดห้อง ฉันได้รับหน้าที่ให้ทำความสะอาดห้องนี้ และแม้ว่าฉันจะมี โอกาส “เลื่อนตำแหน่ง” หรือเปลี่ยนไปทำงานอย่างอื่น แต่ฉันก็ตัดสินใจที่จะทำอะไรที่คุ้นเคย ผู้ต้องขังสองคนจะได้รับมอบหมายให้ล้างห้องนี้ ำ ดังนั้น ทั้งสองต้องล้างห้องนี้ ทุกวัน ฉันล้างห้องนี้ ำมานานมากจนได้ชื่อว่า “boss of the bathroom” หรือ “Toilet Control Officer” (และใช่ ฉันล้าง ห้องนี้ โดยใช้แปรงสีฟัน แต่ไม่ใช่ของฉัน)

07:30 นั่งบน “แผ่นไม้” (the board) เป็นกิจกรรมหลักที่ทำในเรือนจำเหมือนกับเป็นแฟน คลับจีวและภาพยนตร์ แผ่น ไม้ยาวเท่ากับความยาวของห้อง และพวกเราต้องนั่งอยู่บนนั้นเกือบ ตลอดทั้งวัน การยื่นขาออกไปข้างหน้ามากเกินไป ถอยหลังมากเกินไป หรือนั่งไขว่ขาเป็นเรื่อง ต้องห้าม ผู้ต้องขังจะสามารถลุกขึ้นเข้าห้องนี้ ได้มีน้ำ ำหยิบหนังสือ เป็นต้นดีทีละคนเท่านั้น ดังนั้น

ฉันจึงมักจะคุยกับคนอื่นๆหรือไม่ก็อ่านหนังสือแรกๆที่ฉันอ่านทำให้ฉันปวดหลัง แต่เมื่อนั่งไปนานๆมันทำให้ฉันแข็งแรงขึ้น

10:30 ถึงเวลาอาหารกลางวัน ระยะเวลา3 เดือนสุดท้ายที่ฉันต้องอยู่ในเรือนจำ อาหารกลางวันคือมันฝรั่งต้มทุกวัน ผักต้มเป็นอาหารจานหลักที่มีทุกมื้อ ส่วนเนื้อจะมีหนึ่งครั้งต่อเดือน ทุกมื้อจะมีขนมปังหนึ่งที่ฉันมักจะหลีกเลี่ยง และข้าวที่เสิร์ฟทุก2 วันตอนกลางวันหลังจากอาหารกลางวันพบเรามีเวลาว่างอีกประมาณ 1 ชั่วโมงเพื่อที่จะเอนตัวลง

12:00 เป็นเวลาสำหรับหลับกลางวัน ซึ่งเป็นวัฒนธรรมของประเทศจีน

13:30 ตื่นขึ้นและนั่งอยู่บนแผ่นไม้ต่ออีก3 ชั่วโมงระหว่างนี้พวกเราได้รับอนุญาตให้ออกไปในบริเวณลานกว้างประมาณ 15 นาที ซึ่งเป็นที่ที่พวกเราสามารถซื้ออาหารและเสื้อผ้าได้ กิจกรรมนี้เป็นที่รู้จักกันคือ "ออกกำลังกาย" แต่ในความเป็นจริงมันเป็นแค่ห้องเล็กๆที่มีช่องหน้าต่าง ไม่มีกระจกสำหรับระบายอากาศ ซึ่งเราสามารถเห็นท้องฟ้าและพระอาทิตย์ได้ แต่เราไม่สามารถออกไปข้างนอกได้ การออกกำลังกายก็คือการเดินเป็นวงกลมพร้อมกับคนจำนวนมากในพื้นที่แคบๆ

16:30 อาหารเย็น กะหล่ำต้มที่เต็มไปด้วยน้ำมัน หรือไม่กี่หัวไชเท้าต้มที่เต็มไปด้วยน้ำมัน วันจันทร์และวันศุกร์พวกเราจะได้รับประทานซูบมะเจือเทศใส่ไข่ ซึ่งเป็นเมนูที่ได้รับความนิยมมาก แต่พวกเราจะได้เพียงถ้วยเล็กๆเท่านั้น ฉันมักจะไม่รับประทานอาหารเย็นและตัดสินใจวางแผนลดน้ำหนักหลังจากอาหารเย็นเรามีเวลา2 ชั่วโมงสำหรับอาบน้ำ

19:00 ดูข่าวและตามด้วยข่าวต่างประเทศอีก 2 นาที พวกเราจะได้รับหนังสือพิมพ์ 3 ถึง 4 หน้าจากหนังสือพิมพ์ China Daily (เป็นภาษาอังกฤษ) ทุกสัปดาห์ หลังจากนั้นพวกเราก็จะถูกบังคับให้นั่งดูทีวีมากกว่า2 ชั่วโมง

21:30 พวกเราจึงจะสามารถเคลื่อนไหวได้อีกครั้ง ถึงเวลาแปรงฟันและเตรียมเข้านอน

22:00 ถึงเวลานอน ฉันจะพูดว่า "ปิดไฟซะ" แต่ก็นึกขึ้นมาได้ว่าพวกเขาไม่เคยปิดไฟในเรือนจำเลยดังนั้นฉันจึงหลับโดยใช้ที่ปิดตาที่ฉันทำจากแขนเสื้อหรือถุงเท้าอย่างหนึ่งในเรือนจำ คือจะมีคนสองคนในแต่ละห้องที่ต้อง "เข้าเวร" ระหว่างที่ทุกคนกำลังหลับทั้งตอนกลางวันและเวลาตอนกลางคืน

2. การควบคุมเพื่อการแก้ไขผู้กระทำผิด

เนื่องจากผู้ต้องขังสามารถพ้นโทษและออกจากเรือนจำได้ตามที่ศาลกำหนด ดังนั้นเพื่อไม่ให้การปล่อยตัวผู้ต้องขังกลายเป็นการปล่อยตัวอาชญากรกลับสู่สังคม เรือนจำจึงต้องดำเนินการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดให้เป็นพลเมืองที่ปฏิบัติตามกฎหมาย ซึ่งเป็นการกิจของเรือนจำที่ระบุไว้ในกฎระเบียบของเรือนจำมาตราที่3 ว่าเรือนจำควรทำตามหลักการของการรวมการปฏิรูปการศึกษาที่

มีการใช้แรงงานเพื่อแก้ไขผู้กระทำผิดให้เป็นพลเมืองที่ปฏิบัติตามกฎหมาย(china's judiciary, 2013 : online) ดังนั้นการเข้ามาจัดการฝึกหัดให้อาชนาगरที่ผิดปกติกลายมาเป็นพลเมืองที่ดีจึงเป็นการใช้อำนาจเข้ามาควบคุมร่างกาย พื้นที่และเวลาเช่นเดียวกับการควบคุมเพื่อการลงโทษ แต่การควบคุมดังกล่าวไม่ได้มีจุดประสงค์เพื่อลงโทษผู้ต้องขัง แต่เป็นการควบคุมที่อ้างว่ากระทำเพื่อตัวของผู้ต้องขังเอง เพื่อให้ขอบเขตของการควบคุมผู้ต้องขังขยายกว้างขึ้น นอกจากนั้นการควบคุมเพื่อการแก้ไขผู้กระทำผิดยังกระทำไปพร้อมๆกับการควบคุมเพื่อการลงโทษด้วย ซึ่งจะมีวิธีการแก้ไขผู้กระทำผิดดังนี้

2.1 การให้ความรู้ทางด้านเทคนิคผ่านการใช้แรงงาน

การให้ความรู้ทางด้านเทคนิคผ่านการใช้แรงงาน หรือที่เรียกว่า “Re-education through labor” หรือ “เหลียวจงเจี้ยวหยาง” (劳动教养) ถือเป็นวิธีการแก้ไขผู้กระทำผิดที่เรือนจำของประเทศจีนให้ความสำคัญมากที่สุด โดยจะให้อาชนาगरเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการผลิต เพื่อสอนให้อาชนาगरมีความขยันขันแข็ง รู้จักการทำงาน และมีความรับผิดชอบต่องาน ทั้งนี้ การเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการผลิตของอาชนาगरจะจำแนกตาม เพศและวัยของอาชนาगर กล่าวคือ ผู้ต้องขังที่อยู่ในวัยทำงานจะมีช่วงเวลาทำงานมากกว่าวัยรุ่น และผู้ต้องขังชายจะผลิตสินค้าเช่น หูฟังที่ใช้ในเครื่องบิน และ ชิ้นส่วนอุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้า เป็นต้น(LAURA MACDONALD, 2013: online) ซึ่งจะแตกต่างจากผู้ต้องขังหญิง

2.2 การให้ความรู้ด้านวิชาการและความรู้ทางด้านเทคนิค

การให้รู้ด้านวิชาการและความรู้ด้านเทคนิค เป็นการให้ความรู้ทางด้านสายสามัญและสายอาชีพในเรือนจำของประเทศจีน เพื่อให้ผู้ต้องขังมีความสามารถในการประกอบอาชีพหลังจากได้รับการปล่อยตัวแล้ว โดยจะให้ความรู้ตามระดับความรู้พื้นฐานของผู้ต้องขัง ซึ่งมีการให้ความรู้ตั้งแต่ระดับประถมจนถึงระดับมหาวิทยาลัย และจะมีการสอบวัดระดับความรู้ของผู้ต้องขังด้วย นอกจากนี้ยังมีการฝึกอาชีพให้แก่ผู้ต้องขัง เช่น สอนทำอาหารเรียนช่างไม้ เรียนช่างไฟ เป็นต้น (新华网, 2012: online)

1.1. การตรวจสอบ

การตรวจสอบเป็นขั้นตอนที่สำคัญอย่างหนึ่งในการควบคุมเพื่อทำให้แน่ใจว่าการควบคุมของทางเรือนจำจะดำเนินต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการแหกหักหรือการต่อต้านเกิดขึ้น เรือนจำจึงต้องมีการตรวจสอบพฤติกรรมของผู้ต้องขังแต่ละคน ซึ่งมีวิธีการตรวจสอบ 2 ประเภท ดังนี้

1. การจับตามอง

การจับตามองเป็นการตรวจตราตรวจสอบโดยใช้สายตาในการสอดส่องพฤติกรรมของผู้ต้องขัง ซึ่งผู้ต้องขังทุกคนจะถูกจับตามองอยู่ตลอด 24 ชั่วโมง เพื่อตรวจสอบตรวจตราให้แน่ใจว่าผู้ต้องขัง กำลังปฏิบัติตามกฎระเบียบของเรือนจำอยู่ตลอดเวลาจากการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรือนจำในประเทศจีนพบว่า การจับตามองมี 2 แบบ ดังนี้

1.1 การจับตที่กระทำโดยผู้คุมขัง

การจับตามองในลักษณะนี้เป็นการจับตามองที่ผู้คุมขังกระทำกับผู้ต้องขังซึ่งเป็นการจับตามองที่เป็นเรื่องพื้นฐานที่เกิดขึ้นในเรือนจำทั่วโลกการจับตามองดังกล่าวอาจจะกระทำโดยไม่ใช้เครื่องมือช่วยหรือใช้เครื่องมือช่วยก็ได้ เครื่องมือที่นำมาใช้ช่วยในการจับตามองของผู้คุมขังก็คือ กล้องวงจรปิด ซึ่งถือได้ว่าเป็นเครื่องมือแห่งอำนาจชนิดหนึ่งที่เอาเข้ามาใช้ให้การควบคุมดำเนินไปได้ได้อย่างราบรื่น

1.2 การจับตามองที่กระทำโดยผู้ต้องขังด้วยกันเอง

การจับตามองที่กระทำโดยผู้ต้องขังด้วยกันเอง เป็นการตรวจสอบตรวจตราที่ผู้ต้องขังเป็นผู้กระทำกับผู้ต้องขังด้วยกัน ซึ่งจะมีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์และมีความหลากหลายบริบทของผู้ต้องขังที่เข้าไปตรวจสอบ จากการศึกษาวิจัย พบว่าการจับตามองที่กระทำโดยผู้ต้องขังด้วยกันเองในเรือนจำในประเทศจีน มี 2 ลักษณะคือ

1.2.1 การสวมบทบาทเป็นผู้คุมขัง

เป็นการเปลี่ยนแปลงบทบาทของตนจากการเป็นผู้ต้องขังมาเป็นผู้คุมขังที่ทำหน้าที่ช่วยผู้คุมขังในการจับตามองผู้ต้องขังด้วยกันเองยกตัวอย่างจากบทความเรื่อง "A foreigner's life in a Beijing jail" ที่เขียนโดย Jeremy Goldkorn (2009: online) ซึ่งได้กล่าวไว้ในตอน 12.00 จะมีประเพณีการหลบกลางวันของจีน ซึ่งเขานอนไม่หลับจึงไปช่วยผู้คุมขังทำหน้าที่เฝ้าผู้ต้องขังที่ยังหลับอยู่

1.2.2 การดักเตือน/แนะนำระหว่างผู้ต้องขังด้วยกัน

การดักเตือน/แนะนำระหว่างผู้ต้องขังอาจเกิดขึ้นจากการที่ผู้ต้องขังคนหนึ่งเห็นหรือรับรู้สถานภาพหรือการกระทำของผู้ต้องขังอีกคนจึงแนะนำและดักเตือน ซึ่งมักเกิดขึ้นระหว่างผู้ต้องขังที่ถูกจองจำเป็นเวลานานกับผู้ต้องขังที่เพิ่งเข้ามาในเรือนจำ การดักเตือน/แนะนำจะทำให้การแหกหักที่เกิดขึ้นจากผู้ต้องขังที่เข้ามาใหม่และยังไม่สามารถปรับตัวได้มีแนวโน้มที่ลดน้อยลงเนื่องจากความหวาดกลัวและความเครียด จนสุดท้ายจึงต้องจำยอมต่อการควบคุมในที่สุด

ยกตัวอย่างในกรณีของ Troy Bremer (Anne Davies, 2013: online) ที่เล่าว่าครั้งหนึ่งเมื่อเขาถูกทรมานและถูกต่อว่า มีผู้ต้องขังชาวมาเลเซียคนหนึ่งมาช่วยพยุงและเก็บแว่นตาให้เขา ก่อนที่จะพูดว่า "อย่าเอาเรื่องนี้ ไปบอกกับสถานทูต เพราะจะยิ่งทำให้คุณอยู่ในสภาพที่เลวร้ายกว่าเดิม"

2. การให้คะแนน :รางวัลและการลงโทษ

การให้รางวัลและการถูกลงโทษเป็นกลวิธีที่จะทำให้แน่ใจว่าการสร้างระเบียบวินัยจะดำเนินไปได้อย่างราบรื่นและเพื่อให้แน่ใจว่าผู้ต้องขังยังคงปฏิบัติตามกฎระเบียบของเรือนจำ กล่าวคือ การลงโทษเป็นการบังคับให้ผู้ต้องขังปฏิบัติตามกฎระเบียบของเรือนจำ โดยใช้ความหวาดกลัวของผู้ต้องขังให้เป็นประโยชน์ในขณะที่เดียวกันการให้รางวัล เช่น การกลับไปเยี่ยมบ้าน การได้รับการลดหย่อนโทษ เป็นต้น ก็จะทำให้ผู้ต้องขังมีความหวังในการดำรงชีวิตและเป็นแรงจูงใจให้ผู้ต้องขังปรับตัวและยอมรับการควบคุมได้เร็วขึ้น ซึ่งการให้รางวัลและการถูกลงโทษจะถูกกำหนดโดยคะแนนของผู้ต้องขังคะแนนดังกล่าวจะได้จากการที่ผู้ต้องขังสามารถเปลี่ยนแปลงตัวเองได้ หรือประพฤติตัวตามกฎระเบียบของเรือนจำได้อย่างดีเยี่ยม ในทางตรงข้ามหากผู้ต้องขังไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของเรือนจำก็就会被หักคะแนน

ยกตัวอย่างคำบอกเล่าของ **Martins Olusegun** ที่กล่าวว่าผู้ต้องขังจะได้คะแนนจากการทำงานเพื่อสังคม การใช้แรงงาน หรือ ไม่ก็สอบได้คะแนนสูง เมื่อสะสมคะแนนได้จนครบ 60 คะแนนก็จะได้รับรางวัล เช่น กลับไปเยี่ยมบ้าน เป็นต้น แต่จะถูกหักคะแนนเมื่อการทะเลาะวิวาท และจะถูกลงโทษ

เช่นเดียวกับในกรณีของ **Troy Bremer** (Anne Davies, 2013: online) ที่กล่าวถึงการถูกลงโทษว่า ถ้าต่อต้านหรือไม่เชื่อฟังคำสั่งของผู้คุมขังก็就会被หักคะแนนและถูกลงโทษให้ขังเดี่ยว ทำให้ผู้ต้องขังทั้งที่ถูกลงโทษและที่เห็นเหตุการณ์หวาดกลัวจนไม่กล้าทำความผิดอีก

อย่างไรก็ตามการให้รางวัลและลงโทษไม่ใช่เพียงทวิวิธีการควบคุมที่ใช้สร้างระเบียบวินัยขึ้นภายในเรือนจำแต่เป็นการตรวจสอบตรวจตราที่เรียกว่า “การชี้ขาดความปกติ” หรือ “normalizing judgement” กล่าวคือ ผู้ต้องขังจะถูกแบ่งเป็นผู้ที่สมควรได้รับรางวัลและผู้สมควรถูกลงโทษตามคะแนนที่ผู้ต้องขังได้รับ ซึ่งคะแนนดังกล่าวจะเป็นเกณฑ์ที่ช่วยให้ผู้คุมขังสามารถแบ่งแยกกระหว่างผู้ต้องขังที่มีแนวโน้มที่จะอยู่ในระเบียบวินัยและผู้ต้องขังที่มีแนวโน้มจะต่อต้านการควบคุมได้

2. การต่อต้านการควบคุมของผู้ต้องขัง

2.1. แรงจูงใจในการต่อต้านของผู้ต้องขังในเรือนจำของเทศจีน

จากการศึกษาข้อมูลของผู้ต้องขังพบว่าความรู้สึกที่เป็นปรปักษ์ต่อการควบคุมเกิดจากปัจจัยหลายประการ ดังนี้

2.1.1. การใช้อำนาจของผู้คุมขัง

การใช้อำนาจในการควบคุมผู้ต้องขังเป็นหัวใจหลักของการลงโทษจำคุก กระนั้น ก็ที่สมควรใช้อำนาจเพื่อเข้ามาควบคุม/ครอบงำผู้ต้องขังกลับกลายเป็นแรงจูงใจที่สำคัญที่สุดที่ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นปรปักษ์ ทั้งนี้เนื่องจากภายใต้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ผู้ต้องขังหรือผู้ที่ถูกควบคุมมี

โอกาสหรือทางเลือกที่จะกระทำการต่างๆได้เสมอ ดังนั้นเมื่อการใช้อำนาจเข้ามาควบคุม/ครอบงำ
ขัดต่อความต้องการของผู้ต้องขัง ผู้ต้องขังจึงอาจจะกระตุ้นให้อีกฝ่ายกระทำตามจุดมุ่งหมายของ
ตัวเองด้วยเหตุนี้การใช้อำนาจของผู้คุมขังจึงอาจนำไปสู่ความรู้สึกเป็นปรีภัยและการต่อต้านได้

ยกตัวอย่างเช่นในกรณีของนาย **Danny Cancian** ผู้ต้องขังชาวนิวซีแลนด์ที่กล่าวว่า นักโทษ
จะทำงานในโรงงานหกวันต่อสัปดาห์ ทุกเช้าตอนตี5 พวกเขาจะไปทำงาน และจะกลับมาตอน 7
โมง ซึ่งจะมีเวลาเพียง 10 นาทีในการกินข้าวและน้ำ ก่อนจะกลับเข้าโรงงานอีกครั้ง

“For six days a week, the prisoners worked in a factory next to the jail. Every morning at
5am they'd march us all to the factory, and then at 7pm we'd come back. They had 10 minutes in
the morning to drink their rice water before heading to the factory.” (LAURA MACDONALD,
2013: online)

ภายหลังเขาได้บอกเล่าประสบการณ์ดังกล่าวในรายการ**Sunday News** โดยใช้คำว่า “slave”
หรือ “slave labor” ซึ่งมีความหมายว่า “ทาส” หรือ “แรงงานทาส” แทนคำว่านักโทษหรือผู้ต้องขัง

1.2. การขาดแคลนสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็น

การควบคุมของเรือนจำและการลงโทษจำคุกเป็นการลงโทษโดยการจำกัดสิทธิเสรีภาพ
ของผู้คุมขัง ดังนั้นการเข้ามาอยู่ภายใต้การควบคุมของเรือนจำจึงเป็นการบังคับให้ผู้ต้องขังอยู่ใน
สถานะที่ทำให้เกิดความรู้สึกขาดแคลนอย่างไม่มีทางเลือก เช่น การขาดแคลนอาหาร การขาดแคลน
อิสรภาพ การขาดแคลนเสื้อผ้า เป็นต้น ซึ่งผู้ต้องขังจะไม่รู้สึกว่าการขาดแคลนที่เกิดขึ้นนั้นเป็นการ
ลงโทษจากสังคม แต่ยังคงกำหนดและปกป้องสิทธิของตนที่ผู้ต้องขังคิดว่าเป็นสิ่งที่ตัวเองควรได้รับ
เพื่อความจำเป็นในการดำรงชีวิต ด้วยเหตุนี้จึงเป็นไปได้ว่าผู้ต้องขังอาจจะรู้สึกเป็นปรีภัยต่อการ
ควบคุม โดยอ้างว่าการควบคุมนั้นเป็นการกระทำที่ละเมิดสิทธิมนุษยชนของตัวเองยกตัวอย่างเช่น
Joel Herrick เขาได้บอกเล่าประสบการณ์ในคุกของนักโทษชาวอเมริกันวัย 20 ปี ซึ่งสะท้อนภาพ
ของเรือนจำของประเทศจีนในแง่ลบไว้ผ่านเว็บไซต์ในบทความชื่อ **An American's experience as
an inmate in a Shanghai jail** ว่า “อาหารในคุกมักจะประกอบด้วยข้าวกับกะหล่ำปีและซูปผัก
โดยเฉพาะอาหารเช้า ซึ่งจะเป็นรากสีส้ม ไม่มีเนื้อ ไม่มีแอร์มีเพียงพัดลมสองตัวบนเพดาน ระหว่าง
วันที่ร้อนและอับ ผู้ช่วยสองคนจะเอาก้อนน้ำแข็งขนาดใหญ่มา ซึ่งเราจะเอามาใส่ในอ่างล้างหน้าที่
อยู่กลางห้องเพื่อช่วยให้อากาศเย็นขึ้น”

“Prison meals always consisted of rice and vegetable soup with the exception of
breakfast, which was some kind of orange-colored root. No meat! Air conditioning did not exist.
Instead, there were two ceiling fans, and during the day if it was too hot and stuffy, the two

helpers brought giant blocks of ice, which we put in wash basins in the middle of the room to help cool the air.” (Lionel Carver, 2011: online)

อย่างไรก็ตามไม่ได้หมายความว่าแรงจูงใจเพียงแรงจูงใจเดียวจะทำให้ผู้ต้องขังต่อต้านการควบคุมในทันทีที่รู้สึกถึงการควบคุมผู้ต้องขังจะแสดงอาการต่อต้านก็ต่อเมื่อมีแรงจูงใจหลายหลายข้อรวมกัน จนมากเกินกว่าที่ผู้ต้องขังจะปรับตัวหรือยอมรับได้ แรงจูงใจนั้นๆจึงกลายเป็นแรงผลักดันให้ผู้ต้องขังแสดงการต่อต้านออกมา

2.2. วิธีการต่อต้านของผู้ต้องขังในเรือนจำของประเทศจีน

จากสาเหตุต่างๆข้างต้น ผู้ต้องขังจึงต้องหาวิธีการต่อสู้เพื่อปกป้องและตอบสนองความต้องการของตัวเองในบางครั้ง การต่อสู้เพื่อปกป้องและตอบสนองความต้องการของตัวเองนี้อาจกลายเป็นอุปสรรคต่อการควบคุมของทางเรือนจำจากการศึกษาคำบอกเล่าที่ค้นคว้าจากฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์พบว่าผู้ต้องขังในเรือนจำของประเทศจีนมีวิธีการต่อต้านที่หลากหลายและแตกต่างกันไป ซึ่งสามารถแบ่งวิธีการต่อต้านของผู้ต้องขังได้เป็น 2 วิธี คือ

2.2.1 การต่อต้านภายในเรือนจำ

การต่อต้านภายในเรือนจำ หมายถึง การแสดงรู้สึกที่เป็นปรีภยในขณะที่ผู้ต้องขังยังถูกจองจำอยู่ในเรือนจำ การต่อต้านในลักษณะนี้จะเกิดขึ้นก่อนข้างน้อยและส่วนใหญ่จะเป็นการต่อต้านที่ไม่ปรากฏให้เห็นชัดเจน อย่างไรก็ตามในบางกรณีก็อาจเกิดการต่อต้านที่มีการใช้ความรุนแรงในระดับสูงขึ้นไปได้ ทั้งนี้เนื่องจากภายใต้การควบคุมและการสร้างความเป็นวินัยของทางเรือนจำผู้ต้องขังไม่มีสิทธิสภาพและไร้ซึ่งอำนาจในกระทำการใดๆ ทำให้ผู้ต้องขังส่วนใหญ่มีแนวโน้มที่จะไม่แสดงท่าทีของการต่อต้านออกมาโดยตรงแต่ยังคงมีความรู้สึกเป็นปรีภยอยู่ในลักษณะที่เก็บกดอดกลั้นเอาไว้ จนกระทั่งถึงระดับหนึ่งความรู้สึกเป็นปรีภยนี้จะส่งผลให้ผู้ต้องขังแสดงการต่อต้านที่มีระดับความรุนแรงสูงออกมา จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลพบว่าการต่อต้านภายในเรือนจำมี 5 ประเภท ดังนี้

2.2.1.1 การใช้คำเปรียบเปรย

การใช้คำเปรียบเปรยเป็นการต่อต้านที่มีความรุนแรงอยู่ในระดับต่ำและไม่ส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยมากนัก เป็นเพียงการแสดงท่าทีและความรู้สึกต่อต้านที่มีต่อสิ่งนั้นๆ โดยอ้อมซึ่งผู้ที่ถูกต่อต้านอาจจะมองไม่เห็นถึงการต่อต้านก็ได้ ทั้งนี้เนื่องจากผู้ต่อต้านหรือผู้ต้องขังอาจอยู่ในสถานการณ์ที่ไม่สามารถแสดงการต่อต้านออกมาได้หรือการแสดงการต่อต้านอาจส่งผลเสียต่อตัวเองเช่นในกรณีของ Jeremy Goldkorn ซึ่งได้เล่าเกี่ยวกับชีวิตประจำวันของผู้ต้องขังชาวต่างชาติคนหนึ่งไว้ในบทความที่ชื่อว่า *A foreigner's life in a Beijing jail* เขากล่าวว่า ห้องหรือห้องขัง มี

ขนาด 25 ฟุต x 15 ฟุต โดยห้องหนึ่งจะมีผู้ต้องขังอาศัยอยู่ประมาณ 12-14 คน ครั้งห้องจะมีแผ่นยาวๆ ที่ติดกับกำแพงที่เราเรียกว่า “the board” ซึ่งเราจะใช้นั่งและนอน

นั่งบน “the board” คือกิจกรรมหลักในเรือนจำจีน ราวกับเป็นแฟนคลับของจิวและภาพยนตร์จีน “the board” มีความยาวเท่าขนาดความยาวของห้อง และเราจะถูกบังคับให้นั่งอยู่บนนั้นเกือบตลอดทั้งวัน

“The room, or “cell” if you like, was about 25 feet x 15 feet in dimension, and housed between 12 and 14 detainees. About half the room was filled with what we called “the board”, a raised platform stretching from wall to wall on which we sat during the day and slept at night.

Sit on “the board”. This is the main activity in any Chinese jail, familiar to fans of Chinese soap operas and movies. The board runs the length of the room, and we were required to sit on the edge of it for most of the day.” (Jeremy Goldkorn, 2009: online)

“the board” ที่ผู้ต้องขังเรียกนี้กล่าวถึงคือ เตียงนอนนั้นเอง การใช้คำว่า “the board” ที่แปลว่าแผ่นไม้ แทนคำว่า “the bed” ที่แปลว่าที่นอน เป็นการแสดงให้เห็นความรู้สึกเป็นปรปักษ์ผ่านการใช้คำเปรียบเปรยสิ่งของที่ทางเรือนจำจัดสรรให้โดยที่ผู้ต้องขังไม่มีสิทธิเลือกและใช้สิ่งของดังกล่าวในการควบคุมพื้นที่และร่างกายของผู้ต้องขัง

2.2.1.2 การร้องเรียนกับสถานทูต

การต่อต้านโดยการร้องเรียนกับทางสถานทูตเป็นการต่อต้านที่ผู้ต้องขังกระทำเพื่อเพิ่มอำนาจในการต่อรองให้กับตัวเองไม่ว่าจะเป็นการร้องเรียนกับสถานทูตด้วยตัวเองหรือให้ผู้อื่นไปเรียกร้องแทนก็ตาม การต่อต้านในลักษณะนี้พบมากในผู้ต้องขังชาวต่างชาติที่ถูกจองจำในเรือนจำของประเทศจีน

ยกตัวอย่างในกรณีของ Troy Bremer ผู้ต้องขังชาวออสเตรเลียถูกจองจำเมื่ออายุประมาณ 30 ปีในเรือนจำปักกิ่งเขาได้ร้องเรียนกับคนของสถานทูตที่มาเยี่ยมว่าเขาถูกทำร้ายร่างกายและต้องการการรักษา Bremer ถูกทุบตีครั้งแรกในสถานกักกันจนเลือดไหลอาบใบหน้า เนื่องจากเขามีอาการของโรคหอบหืด “ทุกครั้งที่ผมถูกทุบตี ผมต้องการการรักษา และพวกเขาไม่มีเครื่องมือรักษาขี้เ็นหมอนและออกซิเจนเท่านั้น” เขากล่าว “ดังนั้นผมจึงต้องไปหาหมอที่โรงพยาบาลข้างนอก และนั่นหมายความว่าผู้คุมขังต้องไปกับผมด้วย ดังนั้นผู้คุมขังจึงคุมตัวผมเข้าไปในที่ทำการและเริ่มทุบตี”

Bremer บอกกับสถานทูตเมื่อเขามาเยี่ยม แต่มันกลายเป็นการสร้างศัตรูกับผู้คุมขัง สถานทูตให้รายชื่อทนายกับแม่ของเขาเพื่อติดต่อและติดตามเรื่องของ Bremer “ฉันมีทนายแล้ว แต่มันไม่มีประโยชน์มากนักในเรือนจำ พวกเขาแค่ตัดคลื่นความโดยการพูดว่า ‘ขอบคุณๆ’ เท่านั้น”

It was inside this detention centre that Bremer received his first beating, one so severe he had blood streaming down his face; it had begun because of his asthma. "Every time I had an attack, I needed medical attention, and they didn't have any medical equipment except a pillow with oxygen in it," he says. "So I had to go to the outside hospital and that meant other police officers needed to go with me to the outside. So the officer used to take me to an office and beat me."

Bremer told the embassy when they came to visit, but this only made enemies of the officers. The embassy gave his mother a list of lawyers to contact and attended Bremer's trial. "I had a lawyer, but in China it's not much use. They just say, 'Thank you, thank you', to the judge." (Anne Davies, 2013: online)

2.2.1.3 การบอกเล่าประสบการณ์ของตัวเองให้สาธารณชนรับรู้

การที่เรือนจำเป็นสถานที่ปิดไม่เพียงแต่ช่วยป้องกันไม่ให้นักโทษหลบหนีเท่านั้น แต่ยังกลายเป็นการป้องกันไม่ให้คนนอกเห็นเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในเรือนจำด้วย เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์และการตรวจสอบจากสังคม ดังนั้นการบอกเล่าประสบการณ์ของผู้ต้องขังให้สาธารณชนรับรู้จึงเป็นการต่อต้านการควบคุมในรูปแบบหนึ่ง ซึ่งทำให้สาธารณชนมองเห็นหรือสนใจเรื่องราวที่อยู่เบื้องหลังของประตูของเรือนจำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศจีนที่มีปัญหาเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนมาตลอดตั้งแต่ปี1911 และมีการเรียกร้องที่รุนแรงขึ้นในปี2008 ด้วยเหตุนี้ การเปิดเผยประสบการณ์ที่โหดร้ายของตัวเองภายในเรือนจำจึงอาจกลายเป็นโอกาสในการสร้างอำนาจให้แก่ผู้ต้องขังโดยใช้ประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนในการต่อต้านการควบคุมของทางเรือนจำ เช่นในกรณีของนายZhou ผู้ต้องขังของเรือนจำMasanjia ทางตอนเหนือของจีน เขาแอบส่งข้อความขอความช่วยเหลือ โดยซ่อนไว้สินค้าที่เป็นของตกแต่งในเทศกาลฮาลาลวิน ในปี2008 โดยที่ในเนื้อหาเขียนเกี่ยวกับความทรมานจากการใช้แรงงานและความโหดร้ายจากการควบคุม นอกจากนี้เขายังขอร้องให้ผู้ที่พบส่งข้อความนี้ให้แก่องค์กรสิทธิมนุษยชน

"If you occasionally (sic) buy this product, please kindly resend this letter to the World Human Right Organization. Thousands people here... will thank and remember you forever." (Steven Jiang, 2013: online)

ภายหลังจดหมายนั้นถูกพบในปี2011 โดย Julie Keith

และอีกกรณีหนึ่งคือ กรณีของ Dr.Hesam Firouzi ซึ่งเป็นทั้งนักเคลื่อนไหวทางด้านสิทธิมนุษยชนและเป็นแพทย์ที่ดูแลผู้ต้องขังที่เป็นนักปฏิวัติหรือนักเคลื่อนไหว เขาได้เล่าประสบการณ์ที่เขาพบจากการทำงานในเรือนจำในช่วงเวลา18 วันและวิพากษ์วิจารณ์ระบบการจัดการการแพทย์

ในเรื่องนี้ว่า ถ้านักโทษได้เข้าพบแพทย์ไปแล้วครั้งหนึ่ง พวกเขาจะต้องรออีก 20 วันถึงจะพบแพทย์ได้อีก เขากล่าวว่า เขาเห็นตัวเขาอยู่ในห้องขังขนาด 15-20 ตารางเมตร กับนักโทษ 19-20 คน ส่วนหมอฟันในเรื่องนี้ก็ทำหน้าที่แค่ถอนฟันให้นักโทษเท่านั้น

Dr. Firouzi criticized the behaviour of medical personnel with prisoners and says if a prisoner gets a chance to visit a doctor he/she should wait another 20 days for a second visit. He says once he found himself in a 15 to 20 square metre cell with 19 to 20 other prisoners. Dentist's only job is to pull prisoners' teeth out and nothing else. (Fred Petrossian, 2007: online)

สิ่งที่น่าสนใจในกรณีของ Dr. Hesam Firouzi ก็คือเป็นการต่อต้านที่ผู้ต้องขังไม่ได้กระทำเองหรือจงใจให้เกิดขึ้น แต่เกิดจากการเห็นเหตุการณ์ในเรื่องนี้ทำให้ Dr. Hesam Firouzi ต่อต้านการควบคุมเพื่อผู้ต้องขัง อย่างไรก็ตามในกรณีนี้ก็เป็นกรณียืนยันให้เห็นว่าเมื่อสาธารณชนหรือคนภายนอกรับรู้ก็อาจจะกลายเป็นการต่อต้านการควบคุมรูปแบบหนึ่งได้เช่นกัน

2.2.1.4 การฆ่าตัวตาย

การฆ่าตัวตาย เป็นการต่อต้านการควบคุมรูปแบบหนึ่ง เนื่องจากกระบวนการควบคุมจะสำเร็จไม่ได้เมื่อขาดผู้ที่ถูกควบคุม การฆ่าตัวตายจึงเป็นวิธีหนึ่งที่จะทำให้ผู้ต้องขังหลุดพ้นจากการควบคุมและทำให้การควบคุมไม่สำเร็จหรือมีอุปสรรค ยกตัวอย่างในกรณีของ Chen Ruiwu ผู้ต้องขังชาวจีนอายุ 42 ปี ถูกคุมขังในเรือนจำทางตอนเหนือของเฮยหลงเจียง เนื่องจากถูกทรมาณอย่างหนัก เขาจึงพยายามฆ่าตัวตายโดยการกัดลิ้นและได้รับการรักษาโดยการเย็บ 7 เข็มก่อนจะถูกนำตัวกลับมาขังเรือนจำเหมือนเดิม

He tried to commit suicide by biting his own tongue, and was hospitalized and treated with seven stitches before returning to prison. (Liu Jinsong, 2011: online)

2.2.1.5 การขัดขืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้คุมขัง

การขัดขืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้คุมขังเป็นการต่อต้านที่รุนแรงและชัดเจนมากที่สุด ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อกระบวนการคุมขังแต่ทำให้การควบคุมดำเนินไปได้อย่างยากลำบากจนกระทั่งทำให้การควบคุมหยุดชะงัก จากการศึกษาข้อมูลพบว่าการต่อต้านโดยการขัดขืนคำสั่งของผู้คุมขังที่พบในเรือนจำของประเทศจีนมีวิธีการที่หลากหลายและมีระดับความรุนแรงหลายระดับ สามารถแบ่งได้ออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. การเพิกเฉยต่อคำสั่งของผู้คุมขัง

การเพิกเฉยต่อคำสั่งของผู้คุมขังมีระดับความรุนแรงต่ำและส่งผลกระทบต่อกระบวนการควบคุมหยุดชะงักไปในชั่วเวลาอันสั้น

ยกตัวอย่างในกรณีของ Troy Bremer ผู้ต้องขังชาวออสเตรเลีย ถูกจองจำเมื่ออายุประมาณ 30 ปีในเรือนจำปักกิ่ง Bremer เคยถูกจำกัดบริเวณหนึ่งครั้ง เนื่องจากเขาเพิกเฉยต่อคำสั่งของผู้คุมขัง โดยไม่ออกมาจากห้องขังของผู้ต้องขังคนอื่น

“Bremer only did one stint in solitary confinement, but that was enough to convince him to avoid it at all costs in the future. He ignored a guard's order to leave another prisoner's cell, with the result that he was sent to the "small room" for 10 days.” (Anne Davies, 2013: online)

2. การประท้วงโดยการอดอาหาร

การประท้วงโดยการอดอาหารเป็นการต่อต้านที่มีความรุนแรงอยู่ในระดับปานกลาง

ยกตัวอย่างในกรณีการต่อต้านของนาย Guo Feixiong ผู้ต้องขังชาวจีนที่ประกอบอาชีพนักเขียนและนักต่อต้าน จากคำบอกเล่าของนาง Zhang Qing ภรรยาของผู้ต้องขังกล่าวว่า “ในวันที่ 28 ปี 2007 พวกเราเห็น Guo Feixiong ที่เรือนจำ Meizhou ครั้งแรก ผ่านกระจกที่กั้นอยู่ฉันเห็นร่างของเขาเหมือนกับศพ เขาเดินโซเซไปยังบริเวณโบสถ์ เขาตัวซีดเผือก ปากแห้ง และซุบซอม

เขาบอกกับพวกเราว่าในวันที่ 13 ธันวาคม 2007 ซึ่งเป็นวันแรกที่เขาเข้ามาอยู่ในเรือนจำ Meizhou ผู้คุมขังขู่เขา และบังคับให้เขาใช้แรงงาน เขาไม่ได้รับอนุญาตให้ติดต่อกับผู้ต้องขังคนอื่น อ่านหนังสือพิมพ์หรืออ่านหนังสือ เขาไม่ได้รับอนุญาตให้ก้าวข้ามเส้นสีเหลืองที่วาดอยู่บนพื้นหน้าห้องของเขา ผู้คุมขังขู่เขาว่าส่งเขาไปโรงพยาบาล โรครจิต

เขาเริ่มที่จะประท้วงโดยการอดอาหารและวางแผนจะประท้วงแบบนั้น ไปอีก 100 วัน เพื่อให้รัฐบาลจีนเข้ามาปรับปรุงการควบคุมของผู้ต้องขังทางการเมือง ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีของผู้ต้องขัง การลบล้างศาสนาและความเชื่อ และการแก้ไขผู้กระทำผิด

“On December 28 [2007] we saw Guo Feixiong at Meizhou Prison for the first time. Through the glass partition, I could see that his body was stiff, and he wobbled as he walked to the visitation area. He was pale and his lips were lifeless; he was emaciated.

He told us that on his first day at Meizhou Prison—December 13, 2007—the prison [guards] threatened him, and forced him to do physical labor... He was not permitted contact with other prisoners, or to read the newspaper or any books from the library. He was not allowed to cross the three yellow security lines painted on the ground in front of his door. They also threatened to send him to a mental hospital.

He began his hunger strike on that day and planned to continue it for 100 days. He was doing this to call upon the Chinese government to improve the prison conditions for political

prisoners, prisoners of conscience, and those persecuted for their religious beliefs, and to initiate political reform.” (Caitlyn Christensen, 2011: online)

2.2.2 การต่อต้านภายนอกเรือนจำ

การต่อต้านภายนอกเรือนจำคือ การแสดงความรู้สึกที่เป็นปรีภยในขณะที่ผู้ต้องขังพ้นโทษจำคุกและถูกปล่อยตัวออกจากเรือนจำแล้ว การต่อต้านในลักษณะนี้มีระดับความรุนแรงที่ค่อนข้างต่ำกว่าการต่อต้านที่เกิดขึ้นภายในเรือนจำเนื่องจากผู้ต้องขังมีอำนาจในการต่อต้านมากกว่า และจะพบว่ามีการต่อต้านมากกว่า เนื่องจากในช่วงเวลาที่ถูกจองจำผู้ต้องขังมีอำนาจน้อยกว่าและการถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพทำให้ไม่สามารถแสดงความรู้สึกเป็นปรีภยได้สะดวก แต่ความรู้สึกเป็นปรีภยยังคงมีอยู่และจะปรากฏให้เห็นชัดเจนเมื่อผู้ต้องขังถูกปล่อยตัวออกมานอกเรือนจำแล้วจากการศึกษาข้อมูลเก่าที่ค้นคว้าจากฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์พบว่าผู้ต้องขังในเรือนจำของประเทศไทยมีวิธีการต่อต้านทางการกระทำ 2 วิธีดังนี้

2.2.2.1 การสร้างงานศิลปะ

คือการต่อต้านโดยใช้งานศิลปะบอกเล่าเรื่องราวและความรู้สึกของตัวเองแทนการใช้คำพูด เช่น การวาดรูป การสร้างแบบจำลอง เป็นต้น การสร้างงานศิลปะจะมีลักษณะคล้ายกับการต่อต้านทางวาจาที่พยายามบอกเล่าเรื่องราวหรือประสบการณ์ที่ตัวเองประสบมาเพื่อให้ผู้ชมยอมรับและสนใจเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายในเรือนจำเพียงแต่การสร้างงานศิลปะเป็นการสื่อสารทางอ้อม โดยหลีกเลี่ยงการใช้คำพูดพูดออกไปโดยตรงเช่นในกรณีของ Ai Weiwei Ai Weiwei เป็นศิลปินและนักเคลื่อนไหวทางการเมืองชาวจีน เขาถูกจำคุกในปี 2011 เป็นเวลา 81 วัน เมื่อได้รับการปล่อยเขาได้สร้างผลงานที่มีชื่อว่า S.A.C.R.E.D. ขึ้นเพื่อบอกเล่าถึงประสบการณ์ที่เขาประสบมาในเรือนจำจีน Maurizio Bortolotti ผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์กล่าวไว้ว่า “เขาถูกขังมองตลอดเวลาควบคู่ไปกับถูกควบคุมและถูกตรวจสอบอย่างใกล้ชิด” (Ai Weiwei, 2013: online)

รูป 1 Ai Weiwei กำลังถูกจับตามองขณะรับประทานอาหารและขณะนอนหลับ
ที่มา Ai Weiwei (2013 : online)

2.2.2.2 การบอกเล่าประสบการณ์ของตัวเองให้สาธารณะชนรับรู้อ่าน Social media

การต่อต้านโดยการบอกเล่าประสบการณ์ของตัวเองให้สาธารณะชนรับรู้ในขณะที่ผู้ต้องขังอยู่ภายนอกเรือนจำมีลักษณะที่แตกต่างจากการต่อต้าน โดยการบอกเล่าประสบการณ์ของตนเองในขณะที่ผู้ต้องขังยังถูกจองจำอยู่ตรงที่การต่อต้าน โดยการบอกเล่าประสบการณ์ของตัวเองให้สาธารณะชนรับรู้ในขณะที่ผู้ต้องขังอยู่ภายนอกเรือนจำจะนิยมใช้ Social media เป็นสื่อในการประกาศประสบการณ์ภายในเรือนจำของตนให้สาธารณะชนรับรู้ นอกจากนี้ ข้อมูลที่เปิดเผยจะมีเนื้อหาที่มีรายละเอียดมากกว่าการบอกเล่าประสบการณ์ในขณะที่ผู้ต้องขังยังอยู่ภายในเรือนจำของตัวเองในกรณีของ Martins Olusegun ผู้ต้องขังชาวไนจีเรีย ได้ให้สัมภาษณ์ โดยเล่าเกี่ยวกับการควบคุมที่ไม่เป็นธรรมและทำให้เกิดความทรมานในช่วงระยะเวลาที่เขาอยู่ภายในเรือนจำ เขากล่าวว่าภายในเรือนจำมีการควบคุมหลายระดับ ระดับแรกเรียกว่าสถานกักกัน และห้องที่เล็กมาก เครื่องปรับอากาศจะเสียช่วงฤดูหนาวและฤดูร้อน ห้องแคบมากจนแทบจะเคลื่อนไหวมือไม่ได้โดยคุณจะต้องมัดตัวคุณด้วยผ้าห่มที่ถูกเตรียมไว้ให้ ห่อตัวคุณและหลับในพื้นที่แคบๆบนพื้นข้างครั้งคนประมาณ 16 คนจะถูกโอบกอดในห้องแคบๆ เพื่ออธิบายว่าห้องมันแคบขนาดไหน คุณจะถูกนักโทษคนอื่นปีกราวกับคุณกำลังต่อสู้เพื่อจะตัดพื้นที่ที่มีขนาดเท่าตัวคุณเอง

แง่มุมที่โหดร้ายทรมานทั้งหมดล้วนไว้สิทธิมนุษยชน คุณจะถูกใส่กุญแจมือที่แขนและที่ขา พวกเขาจะล่ามขาและแขนของคุณเอาไว้ข้างหลัง พวกเขาจะวางของหนักๆ ไว้บนหัวของคุณ ดังนั้นคุณจะหามุนคอกและหายใจได้อย่างไม่สะดวก คุณจะถูกทิ้งไว้แบบนั้นประมาณ 1-2 สัปดาห์ แต่ของที่อยู่บนหัวของคุณสามารถเอาออกได้หลังจาก 1-2 วัน

There are different stages. The first one is called detention centre and the room is very small. The weather condition was deadly both during the winter and summer. The room was so tight that you could hardly move your hands. You just had to tighten yourself with one blanket provided. You wrap yourself and sleep on the small space on the floor. Sometimes, about 16 persons would be squeezed into a very narrow room. To describe how narrow the room was for 16 persons, you would be brushing the other person as you struggle to carve a space to fix yourself.

The torture aspect of the whole thing is also very inhuman. For a minor offence such as exchange of words, you could be handcuffed as well as leg-cuffed. They would chain your legs and your hands behind your back. They would also put a heavy and stiff object on your head so that you would neither turn your neck nor breathe freely. You could be left for one or two weeks

in chains but the one on your head could be removed after one or two days. (Mayor Boss, 2012: online)

จากการพิจารณาการต่อต้านภายในเรือนจำและภายนอกเรือนจำ ที่กล่าวมาข้างต้นจะพบได้ว่าในขณะที่ผู้ต้องขังยังถูกจองจำอยู่ในเรือนจำ ผู้ต้องขังส่วนใหญ่มีแนวโน้มที่จะต่อต้านโดยใช้ความรุนแรงในระดับต่ำ เช่น การใช้คำพูดเปรียบเทียบ และการร้องเรียนกับสถานทูต เป็นต้น และพยายามเก็บความรู้สึกที่เป็นปฏิกิริยาเอาไว้ จนกระทั่งถึงระดับหนึ่งผู้ต้องขังจึงจะแสดงการต่อต้านที่รุนแรงออกมา เช่น การฆ่าตัวตาย และการขัดขืนคำสั่งของผู้คุมขัง เป็นต้น ในขณะที่การต่อต้านภายนอกเรือนจำจะมีระดับความรุนแรงที่ไม่มากนัก แต่อาจจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการควบคุมของทางเรือนจำได้มากกว่าการต่อต้านภายในเรือนจำ เนื่องจากผู้ต้องขังมีอิสรภาพและมีโอกาสในการแสวงหาอำนาจได้มากกว่า

อย่างไรก็ตามข้อสังเกตที่น่าสนใจคือ ในช่วงระยะเวลาของการถูกจองจำแน่นอนว่าย่อมเป็นระยะเวลาที่ผู้ต้องขังต้องตกอยู่ในภายใต้การควบคุมและการใช้อำนาจที่เด่นชัดและมีมากกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับระยะเวลาที่ผู้ต้องขังได้รับการปล่อยตัว แต่จากการศึกษาวิจัยพบว่าวิธีการการต่อต้านระหว่างที่ผู้ต้องขังถูกจองจำมีความหลากหลายกว่าระยะเวลาที่ผู้ต้องขังถูกปล่อยตัว ด้วยเหตุนี้จึงสามารถกล่าวได้ว่าอำนาจอันหลากหลายที่เข้ามากระทำต่อผู้ที่ถูกควบคุมะผลักดันให้ผู้ที่ถูกควบคุมคืนรนและแสวงหาวิธีการต่อต้านอำนาจ ด้วยเหตุนี้เมื่ออำนาจที่ปรากฏต่อหน้าผู้ที่ถูกควบคุมมีความหลากหลาย วิธีการต่อต้านที่ผู้ที่ถูกควบคุมใช้ก็จะมีความหลากหลายด้วยเช่นกัน

2.3 ปัจจัยที่ทำให้ผู้ต้องขังต่อต้านแตกต่างกัน

จากวิธีการต่อต้านที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า การต่อต้านของผู้ต้องขังมีความหลากหลาย อีกทั้งความแตกต่างหลากหลายไม่ได้มีเพียงความแตกต่างระหว่างการต่อต้านที่เกิดขึ้นภายในเรือนจำหรือภายนอกเรือนจำเท่านั้น แต่ยังสามารถเกิดขึ้นในขณะที่ผู้ต้องขังอยู่ในสถานภาพเดียวกันได้ด้วย ยกตัวอย่างเช่น กรณีของนาย Troy Bremer และ นาย Guo Feixiong ซึ่งกระทำการต่อต้านในขณะที่ตนอยู่ในเรือนจำเหมือนกัน แต่กลับใช้วิธีการต่อต้านที่แตกต่างกัน นาย Troy Bremer ใช้วิธีการเรียกร้องต่อสถานทูต ในขณะที่นาย Guo Feixiong ต่อต้านโดยใช้วิธีอดอาหารประท้วง เป็นต้น ทั้งนี้เนื่องจากการต่อต้านของผู้ต้องขังสัมพันธ์อยู่กับปัจจัยต่างๆดังนี้

2.3.1. สถานการณ์ที่ทำให้เกิดแรงจูงใจในการต่อต้าน

แม้การควบคุมจะใช้กฎระเบียบเดียวกัน แต่ปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อการควบคุมมากที่สุดคือ พฤติกรรมที่ใช้ในการควบคุมของผู้คุมขัง กล่าวคือ ผู้คุมขังแต่ละคนจะมีพฤติกรรมการควบคุมที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งจะส่งผลให้ประสบการณ์ภายในเรือนจำของผู้ต้องขังแต่ละคนแตกต่างกัน

ดังนั้น การต่อต้านการควบคุมจึงมีลักษณะที่แตกต่างด้วย เช่น ในกรณีของนาย Troy Bremer ที่ถูกทำร้ายร่างกายจึงเลือกต่อต้านโดยการร้องเรียนเรื่องนี้ กับสถานทูต ในขณะที่กรณีของผู้ต้องขังชาวต่างชาติในบทความที่เขียนโดย Jeremy Goldkorn เขาไม่ได้ถูกทำร้ายร่างกาย เพียงแค่ถูกบังคับให้นั่งบนเตียงนอนนานๆ เท่านั้น เขาจึงต่อต้านโดยใช้คำเปรียบเปรย

2.3.2. สัญชาติที่แตกต่างกัน

สัญชาติถูกกำหนดขึ้นบนขอบเขตของประเทศ และบนขอบเขตของแต่ละประเทศมีลักษณะความเป็นพลเมืองที่แตกต่างกัน

ความเป็นพลเมือง (Citizenship) หมายถึง การที่คนๆ หนึ่งได้รับการรับรองสิทธิและสถานะในการเป็นสมาชิกของชุมชนทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม เช่น การออกเสียงเลือกตั้ง การแสดงความคิดเห็นในพื้นที่สาธารณะ การถือครองสิทธิในการทำธุรกิจ จนตลอดถึงความชอบธรรมในการสร้างสรรค์และจัดการวัฒนธรรม เป็นต้น ดังนั้น แต่ละชาติมีความเป็นพลเมืองแตกต่างกัน จึงได้รับสิทธิที่ไม่เท่าเทียมกันทำให้ผู้ต้องขังมีวิธีการต่อต้านที่แตกต่างกันออกไป

เช่น ในกรณีของนาย Danny Cancian ผู้ต้องขังชาวนิวซีแลนด์ที่ต่อต้านการควบคุมโดยการให้สัมภาษณ์กับรายการ Sunday โดยกล่าวถึงประสบการณ์ภายในเรือนจำของเขาในแง่ลบ กับในกรณีของ Ai Weiwei ผู้ต้องขังชาวจีนที่ใช้การต่อต้านโดยการสร้างศิลปะ จากการวิเคราะห์จะเห็นได้ว่าทั้งสองมีวิธีการต่อต้านที่คล้ายกันคือพยายามบอกเล่าเรื่องราวหรือประสบการณ์ภายในเรือนจำให้คนภายนอกรับรู้ แต่การต่อต้านของ Danny Cancian เป็นการต่อต้านที่ใช้การพูดวิพากษ์วิจารณ์การควบคุม โดยตรงและใช้สื่อสารมวลชนในการกระจายข้อมูล ในขณะที่การต่อต้านของ Ai Weiwei กลับไม่ได้พูดออกมาโดยตรงแต่ใช้งานศิลปะในการสื่ออารมณ์และเรื่องราว ทั้งนี้เนื่องจากสิทธิและสถานะของทั้งสองมีความแตกต่างกัน Danny Cancian เป็นชาวต่างชาติ ดังนั้นเขาจึงไม่มีความรู้สึกในการเป็นพลเมืองของประเทศจีนและไม่มีความรู้สึกที่รับผิดชอบต่อการกระทำของเขาที่ส่งผลต่อประเทศจีน ซึ่งตรงข้ามกับ Ai Weiwei นอกจากนี้ Danny Cancian เป็นชาวนิวซีแลนด์ที่เคยชินกับการได้รับสิทธิในการวิพากษ์วิจารณ์และตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลได้อย่างอิสระ ซึ่งตรงข้ามกับ Ai Weiwei ที่เป็นชาวจีน

2.3.3 พื้นฐานส่วนตัวของผู้ต้องขัง

พื้นฐานส่วนตัว หมายถึง ฐานะของผู้ต้องขัง การมีครอบครัว การได้รับปลูกฝัง ความเชื่อ อุดมการณ์ สภาพจิตใจ นิสัย อาชีพ เป็นต้น ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับขอบเขตของประเทศนั้น หมายความว่าผู้ต้องขังอาจจะมีสัญชาติเดียวกันหรือไม่ไม่ใช่ประเด็นสำคัญ แต่เนื่องจากว่าพื้นฐานส่วนตัวของ

ผู้ต้องขังแตกต่างกันจึงทำให้มีวิธีการต่อต้านที่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงเป็นไปได้ว่าผู้ที่มีสัญชาติหรือมาจากประเทศเดียวกัน แต่มีพื้นฐานส่วนตัวที่แตกต่างการก็อาจใช้วิธีการต่อต้านที่ต่างกันได้ ทั้งนี้เนื่องจากพื้นฐานส่วนตัวของผู้ต้องขังจะส่งผลกระทบต่อ การปรับตัวและการยอมรับการควบคุมของผู้ต้องขัง ดังนั้น ผู้ต้องขังแต่ละคนจะมีความสามารถในการปรับตัวและยอมรับการควบคุมที่แตกต่างกัน ยกตัวอย่างเช่น ในกรณีของนาย Chen Ruiwu กับ Guo Feixiong นาย Chen Ruiwu เป็นผู้ต้องขังชาวจีนอายุ 42 ปี เป็นพนักงานธรรมดาในบริษัท Bazhou City ซึ่งเป็นบริษัทขายสินค้าเกี่ยวกับอุปกรณ์เครื่องใช้ในครัวเรือนและสำนักงาน มีน้องชายและยังไม่ได้แต่งงาน วิธีการต่อต้านของเขาคือการพยายามฆ่าตัวตายแต่ไม่สำเร็จ ในขณะที่นาย Guo Feixiong เป็นผู้ต้องขังชาวจีนเช่นเดียวกัน แต่เขามีอาชีพเป็นนักเขียนและเป็นนักต่อต้าน นอกจากนี้ เขายังแต่งงานแล้วอีกด้วย ดังนั้นวิธีการต่อต้านการควบคุมของเขาคือการอดอาหารประท้วงเป็นเวลา 10 วัน เป็นต้น

2.4 ผลจากการต่อต้านสู่การแก้ไขกฎหมายในปี 2012

การแก้ไขกฎหมายที่เกิดขึ้นในปี 2012 และบังคับใช้ในปี 2013 เป็นผลส่วนหนึ่งจากการเรียกร้องสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังการแก้ไขกฎหมายในปี 2012 จะทำให้การดำเนินงานของทางเรือนจำมีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ ยังเป็นการปกป้องสิทธิมนุษยชนด้วยการแก้ไขกฎหมายในปี 2012 มีการเปลี่ยนแปลงข้อกำหนด 2 ประการ ดังนี้

2.4.1 การเปลี่ยนแปลงด้านภาษา

การเปลี่ยนแปลงด้านภาษาเป็นการเปลี่ยนการใช้คำในกฎระเบียบของเรือนจำโดยมีจุดประสงค์เพื่อเปลี่ยนแปลงทัศนคติและความคิดที่เกี่ยวกับการควบคุมหรือผู้ต้องขัง ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลง ดังนี้

2.4.1.1 แก้ไขคำพูดในมาตราที่ 28

กฎระเบียบของเรือนจำ มาตราที่ 28 ระบุว่า "หลังจากได้รับอนุญาตออกจากเรือนจำชั่วคราวถ้าผู้ต้องขังยังไม่กลับเข้าเรือนจำตามเวลาที่กำหนด องค์กรรักษาความสงบต้องดำเนินการแจ้งให้ทางเรือนจำทราบทันที เพื่อนำตัวนักโทษกลับเข้าเรือนจำ" โดยเปลี่ยนจากคำว่า "นำตัวนักโทษกลับเข้าเรือนจำ" ("putting criminals back into prison") ซึ่งเป็นคำที่ส่งผลต่อสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขัง มาเป็น "ให้ดำเนินการตามกฎหมาย" ("according to criminal procedure law") (FengJiancang, 2013: online)

2.4.1.2 รวมการแก้ไขชุมชนเข้ามาไว้ในเรือนจำ

การแก้ไขชุมชนเข้ามีความเกี่ยวข้องกับกฎระเบียบของเรือนจำ เนื่องจากการแก้ไขชุมชนมีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินการลงโทษทางสังคมอย่างไรก็ตามต้องเข้าใจว่าการแก้ไขชุมชนไม่ใช่ระบบการลงโทษของเรือนจำ ดังนั้นจึงไม่ใช่การแก้ไขระบบการควบคุมของเรือนจำ แต่จะมีผลต่อ

ผู้ต้องขังในกรณีที่ผู้ต้องขังได้รับอนุญาตออกจากเรือนจำ การแก้ไขชุมชนจะช่วยตอบสนองต่อ กฎหมายดังกล่าว โดยองค์กรการแก้ไขชุมชนจะเป็นผู้ทำหน้าที่ดำเนินการขออนุญาตการออกจาก เรือนจำชั่วคราวและประเมินพฤติกรรมของผู้ต้องขังเพื่อเข้ารับการแก้ไขผู้กระทำผิด เป็นการเปลี่ยน จากหน่วยรักษาความสงบของสังคมมาเป็นองค์กรปรับปรุงแก้ไขชุมชน ดังนั้น กฎระเบียบที่ว่าด้วย เรื่องของการแก้ไขชุมชนจึงเป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการแก้ไขผู้กระทำผิดและช่วยรักษาความสามัคคี และความมั่นคงของสังคม รวมทั้งยังเป็นการปกป้องสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังในสังคมด้วย

2.4 การเปลี่ยนแปลงด้านการปฏิบัติ

การเปลี่ยนแปลงด้านการปฏิบัติคือการเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบของเรือนจำ เพื่อให้มีการปรับเปลี่ยน ควบคุมหรือการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้ดีขึ้น ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงดังต่อไปนี้

2.4.2.1 ลดระยะเวลาการถูกจองจำในสถานกักกันชั่วคราวให้น้อยกว่า 1 ปี หรือ 3 เดือน

การลดระยะเวลาการถูกจองจำในสถานกักกันชั่วคราวให้น้อยกว่า 1 ปี หรือ 3 เดือนเป็น การปกป้องสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขัง เนื่องจากเรือนจำเป็นสถานที่สำหรับลงโทษผู้กระทำผิด โดยเฉพาะ ในขณะที่สถานกักกันชั่วคราวไม่ใช่สถานที่ที่ใช้สำหรับควบคุมตัวผู้ต้องขัง สถานกักกัน ชั่วคราวเป็นสถานที่ชั่วคราวที่ใช้ควบคุมตัวผู้ต้องขังที่ถูกตัดสินให้ถูกจำคุก เพื่อให้การดำเนินการ ทางกฎหมายอาญามีความราบรื่น และยังเป็นสถานที่ที่ใช้ในการกักขังผู้ต้องสงสัยทางอาญ่อีกด้วย ด้วยเหตุนี้ ผลจากการแก้ไขกฎหมายดังกล่าวจะทำให้ระยะเวลาในการควบคุมตัวอาชญากรในสถาน กักกันลดลงนั่นเอง

2.4.2.2 เพิ่มขอบเขตการอนุญาตออกจากเรือนจำได้ชั่วคราว

การเพิ่มขอบเขตการอนุญาตออกจากเรือนจำได้ชั่วคราวได้ระบุเอาไว้ในมาตราที่ 17 ดังนี้ "อาชญากรผู้ถูกควบคุมตัวเพื่อเข้ารับการดำเนินการลงโทษทางอาญาตามมาตราที่ 16 หลังจากถูก จองจำ อาชญากรจะได้รับการตรวจร่างกาย ในระหว่างการตรวจร่างกายนั้น หากพบว่ามีความ จำเป็นต้องออกจากเรือนจำชั่วคราว เรือนจำจะต้องเขียนเหตุผลและรับรณเพื่อส่งให้หน่วยงาน บริหารราชการในระดับจังหวัดพิจารณา" การเปลี่ยนแปลงกฎหมายดังกล่าวเป็นไปตามหลักสิทธิ มนุษยชน ซึ่งจะส่งผลประโยชน์ต่อผู้ต้องขังในบางกรณี เช่นกรณีที่ผู้ต้องขังป่วยหนักหรือตั้งครรรภ์ ก็สามารถออกไปปรึกษาภายนอกเรือนจำได้ หากได้รับการอนุญาตแล้ว เป็นต้น

อย่างไรก็ตามจากการการเปลี่ยนแปลงกฎหมายทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าการ แก้ไขกฎหมายดังกล่าวไม่ใช่การเปลี่ยนวิธีการลงโทษให้เบาลง แต่เป็นการเปลี่ยนวิธีการลงโทษให้ ดีขึ้น กล่าวคือ การแก้ไขกฎหมายไม่ได้ทำให้กลไกแห่งอำนาจเปลี่ยนไป ผู้ต้องขังไม่ได้มีอำนาจ ในการต่อรองมากขึ้นและผู้คุมขังไม่ได้มีอำนาจในการควบคุมน้อยลง แต่กลับสามารถเพิ่มระดับ

ความสามารถในการยอมรับการควบคุมของผู้ต้องขังให้มากขึ้น โดยนำเรื่องสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังเข้ามาอ้างเพื่อให้กลไกแห่งอำนาจดำเนินต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น อีกทั้งยังมีการกระจายกระบวนการของอำนาจให้กว้างขวางขึ้น ดังที่จะเห็นได้จากการแก้กฎหมายดังกล่าว ทำให้ในบางกรณีผู้ต้องขังไม่ได้ถูกควบคุมตัวอยู่เพียงภายในเรือนจำหรือถูกควบคุมตัวโดยผู้คุมขังเท่านั้น แต่ยังถูกควบคุมโดยเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานปรับปรุงแก้ไขชุมชนด้วย

3.4 การตอบโต้การต่อต้าน

จำนวนของผู้ต้องขังที่มีมากกว่าผู้คุมขัง จะทำให้เกิดความเสี่ยงต่อการรักษาความเป็นปกติและความเป็นระเบียบวินัย ด้วยเหตุนี้เพื่อให้กลไกแห่งอำนาจสามารถดำเนินต่อไปได้อย่างปกติเมื่อเกิดการต่อต้านขึ้นแม้เพียงเล็กน้อย แต่ผู้คุมขังก็จะต้องโต้ตอบการต่อต้านเพื่อยืนหยัดและรักษาสมดุลแห่งอำนาจในการควบคุมผู้ต้องขังของตนไว้ จากการศึกษาค้นคว้าพบว่ามีวิธีการโต้ตอบการต่อต้านของผู้คุมขังภายในเรือนจำของประเทศจีน 2 วิธีดังนี้

3.4.1 การลงโทษขังเดี่ยว

การลงโทษขังเดี่ยวเป็นการลงโทษโดยให้ผู้ต้องขังอยู่ในห้องเล็กๆแคบๆเพียงคนเดียวและจะจำกัดกิจกรรมต่างๆ เช่น การพบปะกับผู้อื่น การมองเห็นทิวทัศน์ การจำกัดพื้นที่ในการเคลื่อนไหว เป็นต้น ซึ่งจะเป็นการตอกย้ำให้เห็นถึงอำนาจที่เข้ามากระทำต่อร่างกายภายใต้การควบคุมพื้นที่เห็นได้ชัดเจนนยิ่งขึ้น

ยกตัวอย่างในกรณีของนาย Troy Bremer ที่ถูกลงโทษขังเดี่ยวเป็นเวลา 10 วัน เนื่องจากไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้คุมขังเขาได้กล่าวว่า "ในประเทศจีน การลงโทษขังเดี่ยวเป็นวิธีที่ผู้คุมขังใช้ทำลายร่างกาย ความคิด จิตใจ และจิตวิญญาณของคุณ คนที่ออกมาจากห้องเล็กนั้นไม่น้อยเลยที่กลายเป็นอัมพาต สองคนตาย ผู้ต้องขังในห้องขังเดี่ยวจะถูกบังคับให้นั่งยองๆหรือนั่งคุกเข่ามากกว่า 15 ชั่วโมง หรืออาจจะเป็นท่าขี่มอเตอร์ไซค์ที่กึ่งนั่งกึ่งยืนเป็นชั่วโมง ผู้ต้องขังต้องขออนุญาตค่อยเคลื่อนไหว และจะถูกลงโทษถ้าพวกเขาจามโดยไม่ได้รับอนุญาต"

"In China, solitary confinement is the way the officers destroy your body, mind, heart and spirit. People came back from the small room paralysed. Two people died. Prisoners in solitary confinement were forced to sit in a squat position for up to 15 hours, or to kneel. One position — riding the motorbike — involved standing in a half squat for hours. Prisoners had to ask permission to move, and were punished if they even sneezed without permission." (Anne Davies, 2013: online)

3.4.2 การทำร้ายร่างกาย

การทำร้ายร่างกายเป็นการสั่งสอนให้ร่างกายที่ต่อต้านรัฐจักเข็ดหลาบ และรัฐจักสิ่งทีควรกระทำหรือไม่ควรกระทำ เพื่อให้ร่างกายที่ถูกฝึกฝนนั้นเชื่อฟังคำสั่งของผู้คุมขังต่อไป นอกจากนี้ การทำร้ายร่างกายยังมักจะกระทำต่อหน้าผู้ต้องขังจำนวนมากเพื่อสั่งสอนให้ร่างกายของผู้ต้องขังเหล่านั้นเกิดความหวาดกลัว โดยที่ผู้ต้องขังเหล่านั้นจะมองเสมือนตัวเองเป็นผู้ที่ถูกลงโทษ และจะได้รับการฝึกฝนร่างกายเช่นเดียวกับผู้ถูกลงโทษ นำไปสู่การป้องกันการต่อต้านขัดขืนที่อาจจะเกิดขึ้นในวงกว้าง

ยกตัวอย่างในกรณีของนาย Guo Feixiong ที่ต่อต้านโดยการอดอาหาร นาง Zhang Qing ภรรยาของผู้ต้องขังเล่าต่อว่า“หลังจากที่เริ่มอดอาหารมาได้5 วันผู้คุมขังก็เริ่มทุบตีเขา ระหว่างการทุบตีที่ดำเนินไปเนิ่นนาน เขาพยายามจะพูด 4 ครั้ง แต่ผู้คุมปิดปากของเขาไว้และชกไปที่คางของเขา การทุบตีดำเนินต่อไปต่อหน้าผู้ต้องขังที่ 200 คน ผู้ซึ่งไม่สามารถทำอะไรได้ จนกระทั่งผู้ต้องขังทั้งหมดเริ่มส่งเสียงโวยวาย การทุบตีจึงสิ้นสุดลง”

“On the fifth day, [the prison guards] secretly arranged for a prisoner to beat him. During the long course of the beating, he tried four times to speak, but prison guards covered his mouth and deliberately injured his chin. The beating occurred in front of 200 prisoners, who were unable to do anything. It wasn't until [the prisoners] all raised their voices that the beating finally stopped.” (Caitlyn Christensen, 2011: online)

อย่างไรก็ตามการยื่นหยัดอำนาจของผู้ต้องขังโดยการใช้ความรุนแรงอาจจะกลั้กลายเป็นเปิดเผยการใช้อำนาจของตน ทำให้อำนาจไม่อภิบาล และอาจจะนำมาซึ่งความรู้สึกเป็นปรปักษ์ที่รุนแรงขึ้นได้เช่นกัน

สรุปและอภิปรายผล

จำนวนที่แตกต่างกันระหว่างผู้คุมขังและผู้ต้องขังภายในเรือนจำประเทศจีน ทำให้ผู้คุมขังต้องใช้การควบคุมที่เข้มงวดเพื่อสร้างความเป็นปกติให้เกิดขึ้นภายในเรือนจำ การควบคุมดังกล่าวจะมุ่งควบคุมร่างกายของผู้ต้องขัง โดยการใช้การควบคุมเวลาและพื้นที่เข้ามาช่วยในการควบคุม โดยมีวิธีการควบคุม เช่น การบังคับให้สวมใส่กุญแจมือ การจำกัดพื้นที่ และการกำหนดตารางเวลา เป็นต้น ขอบเขตของการควบคุมจะขึ้นอยู่กับวาทกรรมที่เข้าไปควบคุม ได้แก่ การควบคุมเพื่อการลงโทษทางอาญา และการควบคุมเพื่อแก้ไขผู้กระทำผิด ฯลฯ การควบคุมจะกระทำไปพร้อมๆกับการตรวจสอบตรวจตรา เพื่อให้การควบคุมมีประสิทธิภาพและเพื่อให้แน่ใจว่าผู้ต้องขังหรือผู้ที่ถูกควบคุมอยู่ภายใต้การควบคุมจริงๆ อย่างไรก็ตามไม่ได้หมายความว่าผู้ที่ถูกควบคุมจะยอมรับการ

ควบคุมโดยคุณดี หากการควบคุมดังกล่าวปรากฏให้เห็นว่ามีการใช้อำนาจที่อาจนำมาสู่การต่อต้านอำนาจได้เช่นกัน

การต่อต้านของผู้ต้องขังจะมีวิธีการที่หลากหลายและมีความรุนแรงหลายระดับขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆของผู้ต้องขังและอำนาจที่เข้าควบคุมผู้ต้องขังในขณะนั้น ทั้งนี้จากการศึกษาการต่อต้านที่เกิดขึ้นในปี2007-2013 พบว่าการต่อต้านไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นในขณะที่ผู้ต้องขังอยู่ในเรือนจำเท่านั้น แต่ยังสามารถเกิดขึ้นในขณะที่ผู้ต้องขังออกมาจากเรือนจำแล้วได้ด้วย เช่น การสร้างงานศิลปะและการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือฐานข้อมูลออนไลน์เป็นเครื่องมือที่ใช้ต่อต้าน เป็นต้น แต่การต่อต้านทั้งสองแบบจะมีวิธีการที่แตกต่างกันและมีระดับความรุนแรงที่ไม่เหมือนกันซึ่งการต่อต้านภายในเรือนจำจะมีวิธีการที่หลากหลายและมีระดับความรุนแรงที่สูงกว่าการต่อต้านภายนอกเรือนจำ ในขณะที่การต่อต้านภายนอกเรือนจำจะส่งผลเป็นวงกว้างมากกว่าการต่อต้านภายในเรือนจำ ทั้งนี้เนื่องจากอำนาจที่เข้ามามีครอบงำผู้ต้องขังในขณะที่แสดงพฤติกรรมต่อต้านแตกต่างกัน

อนึ่งเพื่อรักษาความเป็นปกติและเพื่อรักษาความสมดุลของอำนาจให้ดำรงอยู่ต่อไป เมื่อมีการต่อต้านเกิดขึ้น จึงต้องมีการโต้ตอบการต่อต้าน โดยมีการโต้ตอบการต่อต้าน เช่น การลงโทษขังเดี่ยว การทำร้ายร่างกาย เป็นต้นด้วยเหตุนี้ การควบคุมจึงดำรงอยู่ต่อไป แม้จะเกิดการต่อต้านขึ้นก็ตาม

ในความจริง การควบคุมมีอยู่ทุกที่ทุกเวลา ทั้งในชีวิตประจำวันและในสังคมที่เราอาศัยอยู่ไม่ว่าในโรงพยาบาลหรือในโรงเรียน เราก็จะสามารถมองเห็นและสัมผัสได้ถึงกลิ่นอายของการควบคุมได้เช่นกัน แต่ทว่าเรือนจำเป็นสถานที่ที่สามารถมองเห็นถึงการควบคุมได้ชัดเจนที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากสังคมได้กำหนดให้เรือนจำเป็นสถานที่รวบรวมกลุ่มคนที่สังคมตัดสินว่าผิดปกติและควรได้รับการควบคุมอย่างเข้มงวด อย่างไรก็ตามในปัจจุบันจะเห็นได้ว่าเรือนจำของประเทศจีนมีความเป็นโลกาภิวัตน์มากขึ้น กลุ่มคนที่สังคมตัดสินว่าผิดปกติไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่นในชาติเท่านั้นแต่ยังปรากฏให้เห็นว่ามีคนข้ามชาติเข้ามาอยู่ภายในเรือนจำด้วยรัฐบาลจีนจึงต้องปรับเปลี่ยนกฎหมายให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

นอกจากนั้นในยุคโลกาภิวัตน์ การสื่อสารที่สามารถติดต่อสื่อสารกันได้ทั่วโลกและรวดเร็วกลายเป็นช่องทางการต่อต้านแบบใหม่ที่ได้รับคามนิยมน้อยมาก อีกทั้งในยุคโลกาภิวัตน์นี้ยังเกิดกระแสเรื่องการรักษาสิทธิมนุษยชนเกิดขึ้น ซึ่งถูกนำมาใช้ในการกดดันและเรียกร้องรัฐบาลจีนอยู่บ่อยครั้งจนส่งผลให้ขอบเขตของการใช้อำนาจของรัฐบาลถูกจำกัดและถูกตรวจสอบตรวจสอบตราอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นการใช้อำนาจเผด็จการของรัฐบาลจีนจึงอาจจะกลับกลายมาเป็นการลดเครดิตของตัวรัฐบาลเสียเอง ด้วยเหตุนี้รัฐบาลจีนจึงต้องปรับตัวให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและ

ปรับเปลี่ยนวิธีการใช้อำนาจที่เข้ามาควบคุม โดยหันมาให้ความสำคัญกับเรื่องของสิทธิมนุษยชนมากขึ้น

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กระทรวงยุติธรรม. (2527). การควบคุมประพฤติผู้ใหญ่: ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร :

ศรีสมบัติการพิมพ์

ชาญชัย นิ่มสมบุญ (2552). ศิลปะสื่ออารมณ์ของคนยุค. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์คิงเรท

ทวีรัตน์ นาคเนียม. (2541). เรือนจำ: สถาบันเพื่อการแก้ไขผู้กระทำผิด? กรณีศึกษาเรือนจำจังหวัด

นครพนม. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2532.

พีระกัญญ์ สุขโพธารมณ และปรีศนีย์ เกษะบุตร (2557). การปรับตัวโดยการใช้กลไกป้องกันตนเอง.

[ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 10 มกราคม .เข้าถึงจาก

www.bu.ac.th/knowledgecenter/executive_journal/oct_dec.../aw16.pdf

วารารณ ตระกูลศฤงคาร. (2557). ธรรมชาติและความต้องการของมนุษย์. [ออนไลน์].

เข้าถึงเมื่อ 10 มกราคม .เข้าถึงจาก<http://www.kmutt.ac.th/organization/ssc334/asset1.html>

ศศิ ไกรเทพ. (2541). คนยุค: ชีวิตและการปรับตัว. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2541.

สายพิน สุพุมงคล. (2543). ลูกกับคน อำนาจและการต่อต้านชัดเจน. กรุงเทพมหานคร :

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

หนุ่มรัตน์. (2552). การลงโทษ ของจินโบราณ. [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 8 กุมภาพันธ์.

เข้าถึงจาก

<http://topicstock.pantip.com/library/topicstock/2009/06/K8006187/K8006187.html>

อายุตม์ สินธพพันธุ์ และคณะ (2552). งานวิจัยเรื่องรูปแบบการควบคุมผู้ต้องขังลักษณะพิเศษที่ยาก

ต่อการควบคุม. กรุงเทพมหานคร : สำนักวิจัยและพัฒนาาระบบราชทัณฑ์

ภาษาอังกฤษ

Anne Davies.(2013). **"The officers destroy your body, mind, heart and spirit ..."**. [online].

เข้าถึงเมื่อ 8 กุมภาพันธ์ เข้าถึงจาก

<http://www.smh.com.au/national/the-officers-destroy-your--body-mind-heart-and-spirit--20130624-2orbx.html#ixzz2kKKR5W00>

BBC NEWS.(2013). **World Prison Populations**. [online]. เข้าถึงเมื่อ 7 กันยายน. เข้าถึงจาก

<http://news.bbc.co.uk/2/shared/spl/hi/uk/06/prisons/html/nn2page1.stm>.

China's judiciary. [online]. เข้าถึงเมื่อ 7 กันยายน 2013. เข้าถึงจาก

<http://www.china.org.cn/english/Judiciary/31277.htm>.

CSHRS.(2013). **Inmates' Rights Protection in China's Prisons**. [online].

เข้าถึงเมื่อ 8 กุมภาพันธ์ เข้าถึงจาก

http://www.chinahumanrights.org/CSHRS/Magazine/Text/t20120116_839645_2.htm

Danny Cancian.(2013). **Kiwi a 'slave' in Chinese prison**. [online].

เข้าถึงเมื่อ 8 กุมภาพันธ์ เข้าถึงจาก

<http://tvnz.co.nz/sunday-news/kiwi-slave-in-chinese-prison-video-5390956>

Fred Petrossian.(2013). **I saw the Hell**. [online]. เข้าถึงเมื่อ 8 กุมภาพันธ์ เข้าถึงจาก

<http://globalvoicesonline.org/2007/01/31/iranian-bloggers-talk-about-their-prison-experience/>

Jeremy Goldkorn.(2013). **A foreigner's life in a Beijing jail**. [online].

เข้าถึงเมื่อ 8 กุมภาพันธ์ เข้าถึงจาก

http://www.danwei.org/crime/a_foreigners_life_in_a_beijing.php

LIZ STINSON.(2013). **Ai Weiwei's Shockingly Detailed Remake of His Life in a Chinese**

Prison. [online]. เข้าถึงเมื่อ 8 กุมภาพันธ์ เข้าถึงจาก

<http://www.wired.com/design/2013/06/ai-weiweis-self-referential-work-in-venice/#slideid-152550>

Lionel Carver.(2013). **An American's experience as an inmate in a Shanghai jail.** [online].

เข้าถึงเมื่อ 8 กุมภาพันธ์ เข้าถึงจาก

http://shanghaiist.com/2011/10/06/an_americans_experience_as_an_inmat.php

Liu Jinsong.(2013). **A Rare Glimpse Into The Horrors Of Life On Chinese Death Row.**

[online]. เข้าถึงเมื่อ 8 กุมภาพันธ์ เข้าถึงจาก <http://www.theepochtimes.com/n2/china-news/new-zealander-describes-ordeals-in-chinese-prison-video-366737.html>

Mayor Boss.(2013). **Nigerians Describe Chinese Prison: They treated Nigerians like**

animals in Beijing. [online]. เข้าถึงเมื่อ 8 กุมภาพันธ์ เข้าถึงจาก

<http://naijamayor.com/nigerians-describe-chinese-prison-they-treated-nigerians-like-animals-in-beijing-olusegun/>

Prison Law of the People's Republic of China.[online]. เข้าถึงเมื่อ 7 กันยายน 2013.

เข้าถึงจากhttp://www.npc.gov.cn/englishnpc/Law/2007-12/12/content_1383784.htm

Steven Jiang.(2013). **Chinese labor camp inmate tells of true horror of Halloween 'SOS'.**

[online]. เข้าถึงเมื่อ 8 กุมภาพันธ์ เข้าถึงจาก

<http://edition.cnn.com/2013/11/06/world/asia/china-labor-camp-halloween-sos/>

Wei Jingsheng.(2013). **Ai Weiwei's Shockingly Detailed Remake of His Life in a Chinese**

Prison. [online]. เข้าถึงเมื่อ 8 กุมภาพันธ์ เข้าถึงจาก

<http://www.fpri.org/footnotes/1222.200706.wei.culturalrevolutionbeyond.html>

ภาษาจีน

女犯口述：中国式监狱生活内幕曝光.[online]. เข้าถึงเมื่อ 7 กันยายน 2013.

เข้าถึงจาก <http://www.biso.cn/htm5166/710-7.htm?UpdatedPage=aGlqYWNr>

郭新举.呼和浩特第二监狱暴动越狱续:原监狱长被诉.

[online]. เข้าถึงเมื่อ 7 กันยายน 2013. เข้าถึงจาก

http://news.bandao.cn/news_html/201008/20100818/news_20100818_972100.shtml